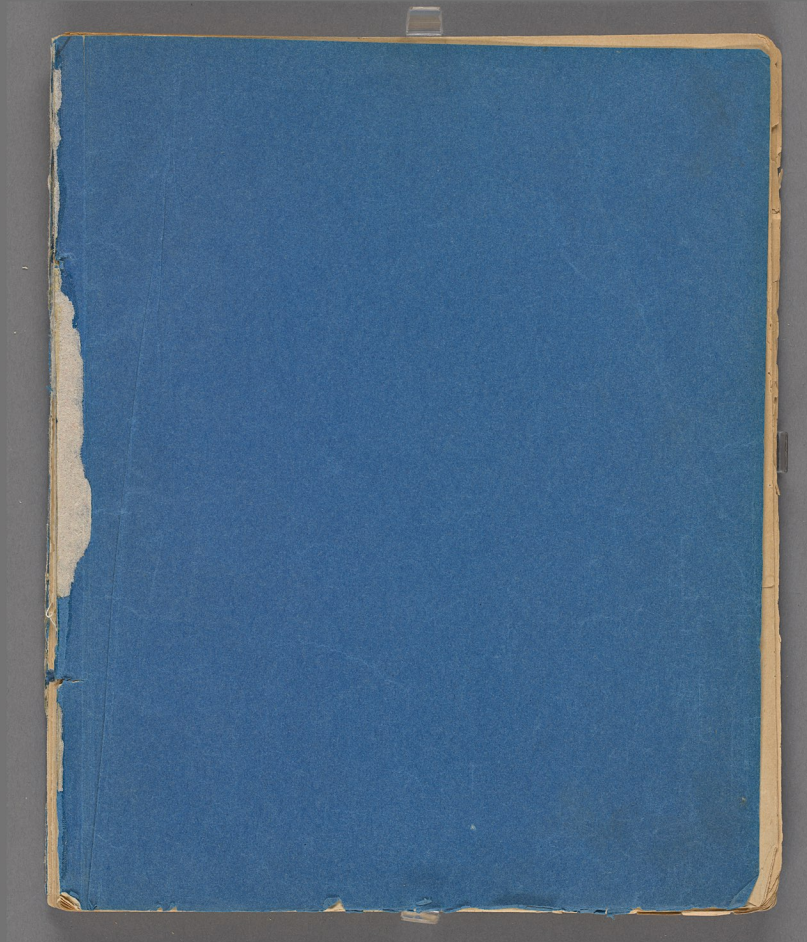

/ Poignant, Emil

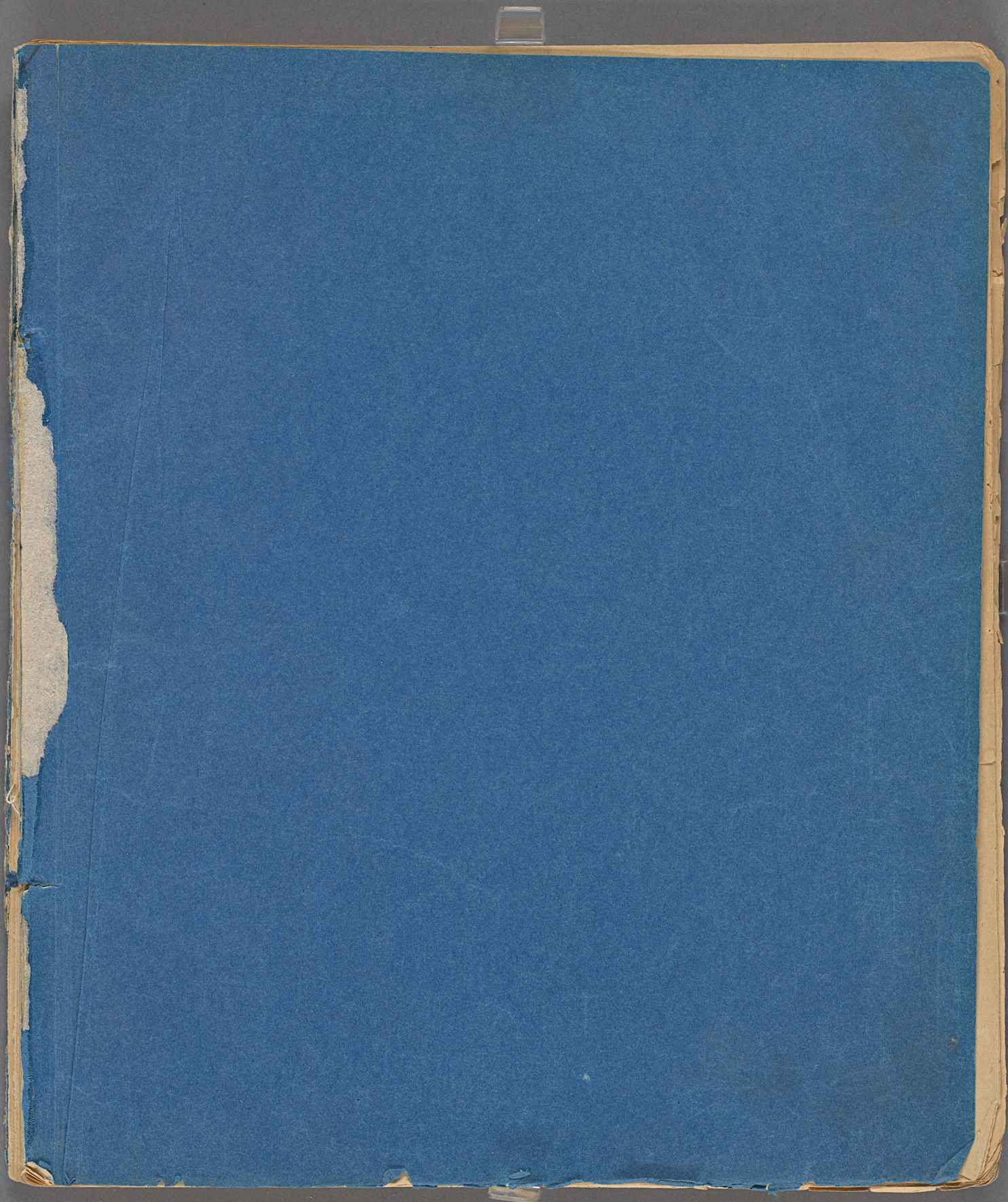
Samling af författningar angående de s.k. Lappmarksfriheterna /

Tryck // / 27 B e z Br. Samling

Tillkomstår 1872

Digitaliserad år 2020

F

SAMLING

AF

FÖRFATTNINGAR

ANGÅENDE DE SÅ KALLADE

LAPPMARKSFRIHETERNA.

UTGIFVEN

AF

E. POIGNANT

REVISIONSSEKRETERARE.

STOCKHOLM

IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI

1872.

No 1.	Inl He
» 2.	Lu
» 3.	Un
» 4.	La
» 5.	Ko lap bo
» 6.	Ö na
» 7.	Ö bo
» 8.	Ko ta
» 9.	Ko
» 10.	Ko bo
» 11.	La
» 12.	Ko by uj
» 13.	U fr
» 14.	K V
» 15.	K o si

INNEHÅLL.

	Inledning	sid. 1
N:o 1.	Hertig Carls instruktion den 3 December 1603 för fogdarna i Piteå och Luleå lappmark	» 5
» 2.	Undervisning om lappskattens utgörande; gifven i November 1605	» 6
» 3.	Lappfogde-instruktion den 11 September 1607	» 8
» 4.	Kongl. Privilegium den 24 December 1637, angående bergsbruk i Piteå lappmark	» 9
» 5.	Kongl. Bref den 23 Juli 1640 till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbotten, angående kyrkors uppbyggande i Piteå lappmark och om frihet från qvarntulls mantalspenningar	» 11
» 6.	Öppet Mandat den 24 September 1640, angående kyrkor, prestgårdar, marknader och skattefrihet i Piteå lappmark	» 12
» 7.	Öppet Bref den 26 April 1646, om friheter för dem, som vilja bygga och bo vid den nya Skellefteå vägen upp till Piteå silfverbruk	» 15
» 8.	Kongl. Privilegium den 9 Augusti 1673 för dem, som uti lappmarken up- taga åtskilliga slags metallbruk	» 16
» 9.	Kongl. Plakat den 27 September 1673, angående lappmarkernas bebyggande	» 20
» 10.	Kongl. Bref den 8 Juli 1395 till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbotten, angående lappskatten m. m.	» 21
» 11.	Lappfogde-instruktion den 8 Juli 1695	» 27
» 12.	Kongl. Maj:ts förnyade Plakat den 3 September 1695, om lappmarkernas be- byggande och de förmåner och friheter, som de, hvilka sig der nedsätta, åt- njuta skola	» 33
» 13.	Utdrag af Kongl. Plakat och Förordning den 27 Augusti 1723, angående friheter och förmåner för upfinnare af mineralstreck	» 35
» 14.	Kongl. Kungörelse den 20 November 1741, angående ödeslands uptagande i Vesterbotten	» 36
» 15.	Kongl. Reglemente den 24 November 1749 för dem, som antingen redan bo och bygga i Lappland eller ock hädanefter till landets upbrukande derstädes sig nedsätta vilja	» 37

N:o 16.	Lappfogde-instruktion den 5 Augusti 1760	sid. 43
» 17.	Kongl. Bref den 20 Juli 1762 till Kammarkollegium, angående frihet för hemmansåbor i Lappmarken från skattens utgörande i speciemynt	» 51
» 18.	Utdrag af Kongl. Resolution och Förklaring den 17 Augusti 1762 på städernas allmänna besvär, § 19, angående ändring i 11 § af 1760 års lappfogde-instruktion	» 52
» 19.	Utdrag af Kongl. Resolution och Förklaring den 17 Augusti 1762 på allmogens allmänna besvär, §§ 22, 43 och 84, angående refning och skattläggning, skjutsning, frihet från förrättningskostnader, m. m.	» 52
» 20.	Kongl. Bref den 27 November 1792 till Kammarkollegium, angående lappmarksfrihet för de längst bort belägna nybyggen i Fölinge och Ströms socknar uti Jemtland	» 54
» 21.	Kongl. Resolution den 13 November 1794, angående sökt stadfästelse å lappmarksfriheter m. m.	» 55
» 22.	Kongl. Bref den 25 Juli 1827 till Kammarkollegium, om rätt för åborna å vissa från lappmarken skilda hemman att i trettio år åtnjuta lappmarksfriheter	» 57
» 23.	Kongl. Bref den 30 September 1851 till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län, angående skyldighet att bekosta geometrisk affattning och beredande till skattläggning af hemman i länets lappmarker, m. m.	» 59
» 24.	Utdrag af Kongl. Bref den 31 Januari 1856 till Kammarkollegium och Statskontoret, angående löneroglering för landsstatens tjenstemän och betjente, 18:de punkten, angående uphörande af »näst» till kronofogdar i lappmarkerna	» 61
» 25.	Kongl. Bref den 5 Oktober 1860 till Kammarkollegium, om uphörande af domare- och tingstolksnäst i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker	» 62
» 26.	Kongl. Bref den 16 Juli 1862 till Kammarkollegium, angående sökt odlingsunderstöd för nybygge inom lappmarken	» 64

Från
markernas
sig af jagt,
året utaf
Vesterbotte
i Piteå, Lu
att handla
dessa förd
Äfven i U
socken, hö
eller Kron
Lapparna u
bart genom
17 i Luleå

Innan
der bergsh
brytning af
Om m
mark, hvill
1606 anlag
lappmarken
ej blifvit i
Kongl. Plab
Genom

1) Jfr Sk
C. G. Styffe. -
dat. d. 1 Apri
författningar, d

2 Fin
m^o 10

... sid. 43
 ör
 » 51
 ä-
 p-
 » 52
 ll-
 g-
 » 52
 op-
 ar
 » 54
 op-
 » 55
 ä
 ter » 57
 e i
 och
 » 59
 ts-
 te,
 rna » 61
 af
 ker » 62
 ngs-
 » 64

INLEDNING.

Från äldre tider till in i det sjuttonde århundradet utgjordes lappmarkernas befolkning endast af den lappska folkstammen, som uppehöll sig af jagt, fiske och renskötsel. Lappmarkerna besöktes vissa tider af året utaf privilegierade köpmän eller »birkarlar», hvilka i landskapet Vesterbotten utgjorde tre särskilda handelskompanier med hufvudorter i Piteå, Luleå och Torneå. Hvardera kompaniet hade uteslutande rätt att handla med och upbära skatt af vissa lapp-byar eller stammar. För dessa fördelars åtnjutande erlade birkarlarna viss skatt till kronan. Äfven i Umeå funnos birkarlar, men de Lappar, som räknades till Umeå socken, hörde icke under birkarlarna och kallades därför Konungs-Lappar eller Kronones egna Lappar¹⁾. Sedan birkarlarnes rätt till skatt af Lapparna uphört, har skatteupbördens i alla lappmarkerna skett omedelbart genom fogdarna. Birkarlarnes antal lärer år 1606 varit 22 i Torneå, 17 i Luleå, 16 i Piteå och 11 i Umeå.

Innan något egentligt jordbruk i lappmarkerna upkommit, idkades der bergshandtering, hvarmed början synes hafva skett år 1637 genom brytning af silfvermalm i Nasafjäll inom Piteå lappmark. 15

Om man undantager några nybyggesanläggningar i Torneå lappmark, hvilka skola skett åren 1631 och 1632, samt det redan före år 1606 anlagda hemmanet Gråträsk, som dock numera icke räknas till lappmarken, utan tillhör Piteå pastorat i nedre landet, hafva nybyggen ej blifvit i lappmarkerna anlagda förr än efter utfärdande af 1673 års Kongl. Plakat angående lappmarkernas bebyggande.

Genom en år 1670 af Landshöfdingen öfver Vester- och Österbotten

¹⁾ Jfr *Skandinavien under unionstiden*, ett bidrag till den historiska geografin, af C. G. Styffe. — *Konung Gustafs kontrakt och förening* med birkarlarna om deras skatt, dat. d. 1 April 1528; tryckt i v. Stjernmans Samling af Commerce-, Politi- och Ekonomiförfattningar, del 1, sid. 16.

2 Finmans huse upptejdt uplysnige i Loppträsk¹ sedan
 år 1640-talet.

Johan Graan afgifven embetsberättelse angående lappmarkerna¹⁾ hade framställning hos Kongl. Maj:t blifvit gjord om behovet af en beskrifning jemte karta öfver lappmarkerna, på det man måtte veta, hvilka orter, som kunde vara tjenliga att besätta med svenskt folk, nemligen der gräs och löfskog finnes, hvilket Lapparne för sina renar icke behöfde. Sedan genom Kongl. Bref den 28 Februari 1671²⁾ blifvit förordnad om besigtning och afritande af lappmarkerna, updrog Landshöfdingen Graan åt två utskickade, Landtmätaren Jonas Giädda och Notarien Anders Olofsson Holm, att för nämnda ändamål sommaren 1671 begifva sig till Umeå lappmark. Landshöfdingen³⁾ förständigade dem »så laga, att icke Lapparne måtte här af fatta sådan inbillning, det de på något sätt skola trängde blifva uti det, som deras skäliga rättighet vara kan, utan de måtte således underrättas, att Hans Kongl. Maj:ts allernådigste upsåt är detta, att låta dem blifva vid deras land och fiskevatten».

Efter nämnda tid har nybyggesväsendet i lappmarkerna fortgått så, att, enligt de tabeller, hvilka såsom bilagor åtfölja Norrländska Skogskomiténs den 21 December 1870 afgifna underdåniga betänkande, finnas inom Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker provisionelt skattlagda hemman och nybyggen, utgörande tillhopa något mer än 341 hela mantal, samt oskattlagda torp och nybyggen med tillsammans 658 åbor. Den inflyttade, bofasta befolkningen i lappmarken är vida talrikare än den lappska folkstammen.

De så kallade lappmarksfriheterna eller de särskilda skatte-friheter och andra förmåner, hvilka förunnats dem, som ville bosätta sig i lappmarkerna, äro gifna genom författningar, utfärdade under sjuttonde och adertonde århundradena. Men redan under det fjortonde århundradet utkommo, angående bebyggande af lappmarkerna och det derifrån då ej skilda kustlandet, några författningar, hvilkas innehåll i korthet är följande:

*Bref*⁴⁾ dat. 2 Febr. 1327, af Erkebiskop Olof i Upsala, Fogden öfver Helsingland Johan Ingemarsson samt Peter Unge, angående deras gemensama rätt till »Lulu» elf med omgifningar, som skulle tillhöra

1) Tryckt i Handlingar rörande Skandinaviens historia, del 31, sid. 309.

2) Originallet förvaras i Kammar-Arkivet.

3) Uti Riksarkivet finnes afskrift af Landshöfdingens memorial för de utskickade jemte desses beskrifning öfver den verkställda resan och de lägenheter, som ansågos tjenliga till nybyggen.

4) Tryckt i Diplomatarium Suecanum, ed. Hildebrand, N:o 2606.

dem till
samfald
stöd för
blifvit d

Bref
Blå offe
hölls i T
och birk
att
»Ulo» el
Konung
att,
uptaga
som ger
att
samt
att
lade Lap
till Lap
vände;
ungens r

Kon
innehålla
att
å hans v
med full
dela des
den elf,
och omg
att s
ditsättan
nämnda
och arbe
att
och uplä
som sam

1) Tryc
2) Tryc

dem till en tredjedel hvar. Bebyggande och odling skulle ske på deras samfälda bekostnad. Afkastningen skulle mellan dem lika fördelas. Till stöd för deras rätt åberopas, att land och floder mellan »Skelleft» och »Ulo» blifvit dem skänkta af kunglig myndighet till bebyggande och odling.

*Bref*¹⁾ dat. 5 Sept. 1328, hvarigenom Riksdrotset Knut Jonsson Blå offentligen kungjorde, att nämnde dag, i hans närvaro i Rådet, som hölls i Telge, gafs en stadga eller dom emellan Helsingarna, å ena sidan, och birkarlarna, å andra sidan, af innehåll:

att Helsinglands yttersta nordliga del, som sträcker sig ända till »Ulo» elf och »Ulo» träsk, borde obehindradt bebyggas och odlas enligt Konungens derom förut gifna bref;

att, innan Konungen upnådde laglig myndighetsålder, ingen finge uptaga skatt af dem, vare sig birkarlar eller hvilka andra som helst, som genom Konungens fogde i Helsingland der erhållit boningsplatser;

att fogden skulle hafva domsrätt öfver dem, som der nedsatt sig; samt

att ingen borde hindra skogsmännen eller nomaderna, vanligen kallade Lappar, i deras jagt, och ej heller birkarlarna, då de begåfvo sig till Lapparna, hos dem dröjde eller från dem med sin egendom återvände; och skulle hvad sålunda blifvit stadgad gälla endast till Konungens myndighetsålder.

*Konung Magnus Erikssons och Rådets bref*²⁾ dat. 9 April 1335, innehållande,

att Erkebiskop Olof i Upsala, som under Konungens minderårighet å hans vägnar förvaltade de öde trakterna i Helsingland emot norden, med full myndighet att för utbredande af Christi dyrkan gifva och tilldela desamma åt dem, som ville der bo, uplåtit åt Herr Nils Abjörnsson den elf, som kallas »Pitu», i nämnda lands nordliga del, med öar, vatten och omgifvande stränder, till bebyggande;

att samme Herr Nils sedermera för byggnaders uprättande, hushålls ditsättande och andra dylika odlings åtgärder och besittningstagande af nämnda åt honom uplåtna trakter nedlagt de största omkostnader, möda och arbete; samt

att fördenskull Konungen, nu till myndig ålder kommen, anvisade och uplåt förut nämnda elf med dess omgifningar, hvad helst det vore, som samme Herr Nils redan verkligen intagit eller framdeles kunde

1) Tryckt i Peringskölds Monumenta Uplandica I. sid. 5.

2) Tryckt i Diplomatarium Suecanum, ed. Hildebrand, N:o 3134.

komma att intaga, ånyo åt honom och hans arfvingar till evärdelig besittning, med full eganderätt.

*Konung Magnus Erikssons bref*¹⁾ dat. 16 Mars 1340, hvarigenom, med stadfästelse å en under Konungens minderårighet gifven stadga angående bebyggande af de rikets landsändar, som vid Helsingland och Angermanland liggande äro, benämnda Lappmark, lof gafs åt alla, som å Christo trodde eller till Christna tron sig omvända ville, att i nämnda trakter taga marker och egor för sig och sina arfvingar; hvarjemte påbjöds, att de dåvarande eller blifvande inbyggarna, såväl i det, de skulle betala och utgöra till Konungens rätt och tjenst, som i allt annat borde njuta och bruka Helsinglands lag och sedvänja.

Hithörande föreskrifter i Helsingelagen finnas i Konunga-Balken VII och Viderbo-Balken XV och XVI. Der stadgas, att af dem, som bodde i »Uma» och »Bygda» och nordan före, skulle konungsskatt utgöras med två oberedda skinn för hvar man, som nyttjade båge. Den, som ville uptaga nybygge på allmänning, borde rödja så mycken åker, att derå kunde skördas tre trafvar säd, och bygga ett hus i fyra knutar, samt med två vitnen upgå och utmärka intagans gränser. Skog fick han taga så bredt, som åker och äng var utmärkt, och på två sidor så långt som en stytingsrast, hvarmed skulle förstås det afstånd, som kan tillrygga läggas, då man åker hemifrån före (vid?) solens upgång vid vintersolståndstiden och hugger ett lass stör och kommer åter vid middagen. Fick nybygget förfalla, skulle efter tre år den det hafva, som taga ville.

Uti efterföljande samling äro, jemte de äldre författningar, hvarigenom lappmarksfriheter blifvit beviljade, äfven intagna åtskilliga nyare författningar och i särskilda mål gifna beslut, som kunna tjena till uplysning om de äldre författningarnas tillämpning, äfvensom, för sammanhangets skull, de författningar, hvarigenom skatteväsendet för de nomadiserande Lapparna blifvit ordnadt.

Författningarna äro här aftryckta dels efter original, förvarade i Kammarkollegium, i Riksarkivet eller i Landskausliets i Umeå arkiv, dels ur det ofvan citerade arbetet, *Handlingar rörande Skandinaviens historia*, till trycket befordrade af Kongl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia, dels efter det så kallade årstrycket eller annat officiellt tryck och dels efter koncept eller registratur i Riksarkivet. Det har ej ansetts lämpligt att följa urkundernas ofta vexlande stafsätt.

¹⁾ Tryckt i Handl. rörande Skand. hist., del 29, sid. 19.

AN

No 1.

T
de uti
F
Vi de
hvar t
renar,
med sl
Ti
styggel
äkta h
marken
döttrar
bart ho
hvilken
och låt
rar bor
Til
till att
och till
och der
Til
samt de
och Isal
af räkni

1) Or

FÖRFATTNINGAR

ANGÅENDE DE SÅ KALLADE LAPPMARKSFRIHETERNA.

N:o 1. *Hertig Carls instruktion den 3 December 1603 för fogdarna i Piteå och Luleå lappmark.¹⁾*

Tänkesedel för Anders Andersson och Efvert Efvertssen, hvad som de uti Piteå och Luleå lappmark skola beställa.

Först skola de upbära skatten af Lapparna efter den ordning, som Vi der uppå gjort hafve, både uti renar och fisk; och skola de taga hvar tionde ren af afveln, som om året faller, och icke utaf de gamla renar, såsom ock hvar tionde fisk af all den fisk, som de bekomma; men med skinnvarorna skall så hållas, som ordningen utvisar.

Till det andra: Efter Vi förnimme, det birkarlarne drifva ett vederstyggeligt lefverne uti Lappmarken, så att oansedt att de hafva deras äkta hustrur, så taga de dock likväl deras konor der brede vid uti Lappmarken, och, det som så mycket grofvare är, köpa de af Lapparna deras döttrar och ligga först med den ena och sedan med den andra uti uppenbart hor, der öfver Gud må land och folk straffa. Derföre så skola de, hvilken de med sådan hordomslast kunna beslå, strax låta hafva för rätta och låta slå hufvudet af honom; och de Lappar, som således deras döttrar bortlega och sälja, de skola straffas till lifvet utan alla nåder.

Till det tredje, så skola de se till hvar platser äro uti Lappmarken till att bygga kyrkor och der skola de låta uprätta kapell och kyrkor och tillsätta kyrkoherdar, som Lapparna om Guds ords sanna kännedom och deras eviga välfärd undervisa.

Till det fjerde, så skola de för den spanmål, smör, koppar, jern samt de andra persedlar, som Vi dem hädan ifrån med Mäster Daniel och Isak Behm tillsändt hafva, köpa skinnvaror efter den ordning, som af räkningekammaren medgifven är.

¹⁾ Originallet finnes i landskansliets i Umeå arkiv.

Till det femte, så skola de ransaka uti Piteå och Luleå socknar så väl som uti Piteå och Luleå lappmarker, om der icke några elfvar äro, der perlor tagas, och tillsäga bönderna, som samma elfvar bruka, att de framdeles i sommar skola förskaffa hvar etthundrade mussleskal, hvilka de skola sända så hela hit till oss uti kistor inlagda och väl förvarade.

Till det sjette, skola de icke tillstädja någon köpman att draga upp i Lappmarken, att taga och bryta de stenar, som der finnas, utan sätta några vissa karlar till, som der hafva akt uppå.

Till det sjunde, så skola de tillsäga Lapparna, att de låta dem veta huru många renar hvar om året kan slagta och sälja, och förbjuda dem, att de icke skola sälja några renar till Norge hvarken lefvande eller döda, utan hvar de några hafva att aflåta, vilje Vi dem behålla och dem skola de af dem köpa till vårt behof för de varor, Vi dem tillskicke.

Till det åttonde. Efter det att uti Norrlanden så väl som Lappmarken finnes god lägenhet till att bygga och bo, så att landet kunde ännu mycket blifva förbättradt. Hvarföre skola de tala med dem, som bo der uppå landsbygden, att om några ville draga upp i fjällen, der som lägenheter äro, och der blifva boende, så vilje Vi hjälpa dem med renar och annat, såsom ock unna dem frihet så länge de kunna komma sig före.

N:o 2. *Undervisning om lappskattens utgörande; gifven i November 1605.*

Undervisning och rättelse, hvarefter den stormäktige högborne furste och herre Herr Carl, Sveriges rikets utkorade Konung och Arffurste, Hertig till Södermanland, Nerike och Vermland, vill att Hans Kongl. Maj:ts utskickade tjenare ärlig och välbördig Barendt von Kolen med Rasmus Niellsson skola i Lappland beställa, både huru skatten af Lapparna skall utgöras, och huru och på hvad sätt de honom sedan af Lapparna upbära skola.

Först, räknas en skattgill Lapp, när han är sjutton år gammal och der öfver, antingen han bor uti fjällen eller vid sjösidan.

Till det andra, skall hvar gill fjäll-lapp, som hafver tillförene utgjort två mårdskind, här efter utgöra två ox-renar eller tre vajor eller åtta lispund gäddor.

Till det tredje, skall hvar gill sjö-lapp, som hafver tillförene skattat både Sverige, Danmark och Ryssland, och hafver utgjort tre daler, som är ifrån Malanger norråt och in till Waranger, skall nu här efter utgöra till Sverige fyra våger rockor eller bärnfisk, det är åtta lispund. Men

den sjö-l
som är
två våger

Till
ningar e
som förb
köpa vil

Till
halfparte
elfven, o
bredvid
en lapp
nimmer,

Till
förmåles
rad. Or
dersmas

Till
att inga
köpslag
tillhopa

en gång
som hä
Och sk

hvar ma
uti tull
fogden
skola o

tionde
Och sk
en bod
Lapparn
de vilje
korna
landsfog

Till
detta s
der em
ger i T

den sjö-lapp, som hafver tillförene skattat både Sverige och Danmark, som är ifrån Titisfjorden och in till Malanger, skall här efter utgöra två våger rockor eller bärnfisk, det är fyra lispund.

Till det fjerde, skola fogdarne, som befallningen hafva, inga penningar eller silfver uppbära, som härtill skedt är, utan sådana persedlar, som förbemäldt är, och hvad penningar och varor, som behöfves att uppköpa vildvaror före, skall dem levererad blifva härifrån.

Till det femte, skall förbemälde Berendt von Collen kännas vid halfparten med Konungen i Danmark af all den fisk, som fås uti Alte elfven, och sätta der en fogde till, som är der tillstädes när fisken tages, bredvid Konungens i Danmark fogde. Han skall ock uti Tena å sätta en lappfogde, och gifva der hampa till fisket, efter der, som man förnimmer, ock skall vara godt laxfiske, och kommer Sverige allena till.

Till det sjette, skall marknaders tider och platser sättas, som efter förmåles. Om jultid uti Piteå lappmark, der som kyrkan blifver funderad. Om Pålsmessotid uti Jockmock by i Luleå lappmark; och om Kynnersmessotid uti Tenatecki, der kyrkan funderad är i Torneå lappmark.

Till det sjunde, skola fogdarne hafva ett noga och flitigt inseende, att inga birkarlar efter denna dag skola fara kring om lappmarken och köpslaga, såsom härtill skedt är, vid lifsstraff tillgörandes, utan komma tillhoppa på förbemälde tider och marknadsplatser, som förbemäldt är, en gång om året, och uppenbarligen köpslaga och icke om nätterna, som här till dags skedt är, der de hafva brukat deras skam och last. Och skola de vara förpligtade att gifva kronan och konungsfogden på hvar marknadsplats hvart tionde skinn och hvart tionde lispund torrisk uti tull, samt ock andra persedlar, som der förefalla kunna, för hvilket fogden skall med annan upbörd årligen göra reda och räkenskap. De skola ock, alla birkarlar, som renar hafva, årligen gifva till skatt hvar tionde ren, äfvensom Lapparne; och dem skola fogdarne strax uppbära. Och skola förbemälde birkarlar vara förpligtade (hvarje två) uphugga en bod och en stuga vid hvar marknadsplats, som de besöka, och vara Lapparna behjplige att upbygga kyrkorna och prestgårdarna, så framt de vilja bruka någon handel med Lapparna. Men timmermän till kyrkorna vill Hans Kongl. Maj:t förskicka låta ifrån Vesterbotten, derföre landsfogden dem betala skall.

Till det åttonde, skall kronans skatt utföras ifrån sjö-lapparna efter detta sätt: Ifrån Malånger söderut in till Titisfjorden utaf alla lappbyar der emellan skall föras fisken till Joen Larsson i Grundfjorden, som ligger i Titisfjorden. Der skola Luleå Lappar möta med etthundratrettio-

två kronans renar och anamma fisken och föra honom till Luleå läns-
mansgård, det är femtio mil.

Till det nionde, skall han föras ifrån Longenäs, som ligger vester
ifrån Alten elf, söder åt, allt in till Malånger, skall fisken anammas
och föras till länsmanen Redhar Andersson i Arreby, som ligger i
Lingen, och derifrån skall han föras till Fjorbotten, der som Rustejoke
å utlöper. Der skola Ronalle och Tingevara Lappar i Torneå lappmark
möta med etthundra renar och anamma fisken och föra honom till Seg-
gevara lappby, det är trettio mil vid pass ifrån sjösidan. Der skola
Seggevara Lappar emot taga med kronans renar och föra honom in till
Torneå länsmansgård, det är fyratio mil.

Till det tionde, skall han föras ifrån Tenotecki vid Vesterhafvet
söderåt allt in till Lagnäs by, skall fisken tagas och föras upp i Altfjor-
den, som ligger öster ifrån Longnäs, elfven upåt, der skola Koutekeni,
Lappjärfvi och Afviovara Lappar möta med sextio renar och föra fisken
till Sundevara, och sätta fisken ned hos länsmanen saumastädes uti
god förvaring, till dess den andra fisken ifrån Warångerby af de Lappar,
som bo i Usejoki och Tenoby, dit förd blifver med fyratio renar. Der
skola Sondavara Lappar taga emot med etthundra renar och föra Kin-
genå å nedåt till Torneå länsmansgård, det är vid pass fyratiofyra mil;
och der icke finnes så många Lapparnes renar i samma by, skola de
bruka kronans renar i förbemälde lappmark.

N:o 3. *Lappfogde-instruktion den 11 September 1607.*

Tänkesedel, hvad Vi CARL den nionde hafver befällt vår tro tjenare
och fogde utöfver Umeå, Piteå och Ångermanna lappmarker, Peder
Eriksson, att uträtta och beställa.

Först, skall han vid kyrkan, som upbygd är, förordna och sätta
marknadsplatser och tider, der Lapparne skola komma tillsammans och
köpslaga och deras rättigheter utgöra. Till samma platser och tider
skola ock birkarlarne med deras köpenskap komma, och der handla,
dock icke förr än fogden först hafver haft fjorton dagars tid att upbära
vår skatt och upköpa de skinnvaror, som Vi behöfve.

Till det andra, skall vår fogde hafva inseende der med, att ingen
skall efterlåtet blifva att fara kring om lappmarkerna och köpslaga, som
de här till gjort hafva, utan till förbemälte marknadsplatser.

Till det tredje, skola birkarlarne, som samma marknadsplatser be-
söka, gifva Oss hvart tionde skinn och hvart tionde lispund torrsk,

som
parne,
vår fo
T
uppsä
de be
T
lappn
gifva
vårt

N:o

nåd
åtski
verb
uti
ymn
finna
lagd
hafv
här
tersl

me
ned
der
tige
nun
hve
allt

uti
hafv
elle

som de upköpa. Eljest skola de, som renar hafva, så väl som Lap-
parne, årligen gifva skatt dessförutan hvar tionde ren, och den skall
vår fogde strax uppbära.

Till det fjerde, skola birkarlarne vara förpligtade, hvarje två, att
uppsätta och uphugga en bod och stuga vid hvar marknadsplats, som
de besöka.

Till det femte, så skall vår fogde uti Umeå, Piteå och Ångermanna
lappmarker gifva akt uppå, huru många renar der slås, och skola de
gifva Oss hvar tionde hud, som de slå af renarna, hvilken fogden till
vårt behof strax uppbära skall.

Samma mening för de andra fogdarna.

N:o 4. *Kongl. Privilegium den 24 December 1637, angående bergsbruk i
Piteå lappmark.*

Vi CHRISTINA etc. göre veterligt, att efter såsom Gud allsmäktig af
nåd hafver täckts detta vårt kära fädernesland och konungarike med
åtskilliga nya bergverk välsigna och begåfva, i synnerhet med det silf-
verbruket, som uti Piteå lappmark för någon tid sedan uppfunnet och
uti verket stäldt är; så uppå det samma verk, som Gud med temlig
ymnighet välsignat hafver, eller de, här efter der sammastädes än upp-
finnas kunna, för fel skull på allahanda nödtorfter icke skola blifva ned-
lagda, och således der uppå all använd omkostnad varda förgäfves; ty
hafve Vi, till bemälde bergverks bättre fortsättande och bebyggning,
här med och i kraft af detta vårt privilegio nådigst velat dem med ef-
terskrifna vilkor och friheter benådat hafva.

1. Vilje Vi hafva tagit och anammat, som Vi här med tage och anam-
me alla och hvar i synnerhet, som sig vid samma bergverk till dato
nedersatt, eller här efter antingen der eller ock vid andra nya bergverk
der i lappmarken hafva lust och vilja sig nedersätta och blifva vånhaf-
tige, med allt dess folk och egendom, rörligt och orörligt, uti vår ko-
nungsliga hägn, frid och försvar för allt öfvervåld, fara och inpass af
hvem det helst vara kan, så att de uti detta fall sin tillflykt och beskydd
alltid till Oss såsom deras rätta öfverhet hafva skola.

2. Sedan efterlåte Vi ock här med, att alla Våra undersåtar, som
uti vårt konungarike eller dess underliggande provinser boende äro och
hafva lust och vilja, antingen vid dessa nya bergverk sig att nedsätta,
eller eljest någon handtering der drifva, det vare sig med bergverk

eller någon annan ärlig näring och handel, att hvar och en skall sådant fritt stå utan något hinder eller förfång.

3. Derhos vilje Vi nådigst här med hafva tillsagt alla dem, som sig uti lappmarken någon ödesplats å landet varda upptagande och der bygga och bo vilja, jemväl ock derjemte sig någon grufvedel i bergsbruken sammastädes antaga, innan de sex års förlopp, som Vi uti vårt generalbergsprivilegio¹⁾ alla i gemen hafva efterlåtit, skrida till ända, att de samme och alla deras efterkommande skola, såsom vid det stora Kopparberget brukligt är, uppå de ödesland, som de i så måtto uptaga, njuta evärdelig bergsfrihet och frälse.

4. Och på det samma verken och bruk så mycket bättre må kunna ställas i fortgång och för fel på proviant och viktualier icke blifva förhindrade och tillbakasatta, så skall här med alla, eho de helst vara kunna, ovägerligen och fritt efterlåtet vara, utan något hinder, icke allenast till samma bergverk att göra tillföring med allehanda varor och gods, utan ock der med för tull och accis vid grufvorna och hyttorna, som nu äro eller framdeles bygda blifva, alldeles frie och omolesterade varda uti efterföljande trettio års tid, efter hvilkas förlopp om vidare konfirmation då underdånigst sökas kan.

5. I lika måtto vilje Vi nådigst hafva efterlåtit, att allt bergsfolket med alla deras tjenare och arbetare må och skola för utskrifningar och alla andra landsens besvär desslikes uti förbemälda trettio år alldeles varda befriade och förskonte, och uti lika måtto der efter, såsom förbemäldt är, om konfirmation vidare anhållas skall.

6. På det allt så mycket riktigare skall tillgå, vilje Vi nådigst låta förordna vissa upköpare, som allt det silfver, bly och andra metaller, der tillverkas, efter handen för riktig betalning upköpa skola efter den ordning och värdering, som Vi der öfver framdeles nådigst vilje göra låta.

7. Skall ock ingen hafva makt någon af Lapparna eller andra, som sig uppå de öde orterna i lappmarken nedsätta, mycket mindre sjelfva bergverken med dess arbetes folk och tjenare, med någon skjutsfärd, gästning eller några andra desslika besväringar i någon måtto att betunga, nu eller i tillkommande tider, utan allt sådant må ske af en fri vilja och afhandling emot en billig betalning.

8. Alla de friheter samt andra benådningar och tillåtelser, som uti vårt för detta utgångna generalprivilegio förmäldt finnes, skall ock desslikes uti detta specialiter och i synnerhet framför andra uppå dessa nya

¹⁾ Kongl. Förordning och General-privilegium den 3 Nov. 1637.

bergverken varda uttydt och förståndet, så att Vi alla sådana punkter uti detta vårt privilegio heller vilje hafva förbättrat än uti någon del förringat.

9. Hvad eljest anbelangar de irringar, trätor och stridigheter, som i en eller annan måtto emellan partier och verken, grufvor, hyttor eller handelsfolk sig tilldraga och yppas kunna, skola för ingen annan än vår förordnade bergmästare eller ock bergembeten slättadt och åtskildt blifva. Vi förbjude för den skull här med alla dem, som oss med hörsamhet och lydno förbundne äro och för vår skull vilja och skola göra och låta, att göra eller ock göra låta alla förbemälda våra undersåtar emot allt detta förbemälda något hinder, men eller förfång i någon måtto, nu eller i kommande tider. Här alle, som detta angår, hafva sig fullkomligen att efterrätta. Till yttermera visso etc.

N:o 5. *Kongl. Bref den 23 Juli 1640 till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbotten, angående kyrkors upbyggande i Piteå lappmark och om frihet från kvarntulls mantalspenningar.*

CHRISTINA etc. Vår ynnest etc. Ändock Vi månede Eder, Hr Landshöfdinge Ställan Mörner, uti förleden vinter vid Edert afresande ifrån Nyköping befalla, det I skulle noga förfara och Oss förnimma låta, hvarest som uti lappmarkerna kunde finnas lägligast att upsätta kyrkor och förordna marknadsplatser, likväl äre Vi emellertid intet vordne af Eder der om förständigade. Nu medan Vi för godt och nödigt anse, och allaredo vårt bref till Erkebispnen hafva afgå låtit, att han med förderligaste skall förordna en prestman till silfvergrufvan i Piteå lappmark, som der stadigt förblifva och för grufve folket predika skall. Hvarföre befalle Vi Eder nådeligen, att I låten Eder omsorg vara, att få der, igenom hvad medel det ock helst ske kan, så mycket virke tillhoppa, att man der af en stor stuga med hast upbygga och till kyrka bruka kan, så lagande, att den ju förr ju hellre må blifva upbygd och färdig. Vi skicka Eder här hos vårt öppna bref öfver den marknad, som Vi förordnat hafve att hållas skall vid Arjeplog, och vele Vi att I det på behörig ort och ställe så i städerne som å landet publicere och förkunne, såsom ock förfoga Eder dit, och der låta afsticka marknadsplatsen, så ock der kyrkan byggas skall, låtande Eder angeläget vara, att ock i lika måtto förskaffa så mycket timmer derhän, att man ock der en stor stuga till kyrka upsätta kan, görande derhos Eder möjligaste

flit, att öfvertala och upbringa någre, som vid be: e Arjeplog bygga och sig der nedsätta vilja, hvilka I kunne försäkra, att skola af Oss med goda privilegier försedda blifva, enär Vi derom af dem besökta varda. Och efter Oss är angeläget att veta om en och annan lägenhet i alla 3 lappmarkerne, ty är ock vår nådiga vilja och befallning, att I vid Edert hitresande taga med Eder en lappfogde och en länsman, som veta att göra Oss derom god underrättelse. Eljest medan Oss grufvefolket i Piteå lappmark hafva låtit underdånigst andraga, huruledes I skole nu i detta år hafva låtit sätta dem in uti qvarntulls mantals längder, begärande ödmjukligast, att efter de härtill hafva derföre varit frie, det de ock här efter må för qvarntulls mantals penningarnes erläggande förskonte blifva; så på det att sådant icke må göra en eller annan trög och ovillig att begifva sig dit till arbetet, ty vilje Vi, att I dem och deras hustrur och barn, som de der vid grufvan hafva, låta för bemälde qvarntulls mantals penningar frie och omolesterade. Men hafva de på andra orter, antingen i städerna eller å landet, något folk boende eller sittande, då skola desamma vara skyldige efter ordinantiens innehåll dem att utgifva. Detta etc.

N:o 6. *Öppet Mandat den 24 September 1640, angående kyrkor, prestgårdar, marknader och skattefrihet i Piteå lappmark.*

Vi CHRISTINA etc. göre veterligt, att efter såsom uti Piteå lappmark sig för några år sedan ett ymnigt silfverstreck förmedelst Guds nådiga välsignelse yppat hafver, och intet tvifvel är, att ännu åtskilliga flere sköna metaller ligga fördolda, som näst Guds tillhjälp förmodligen med tiden kunna uppenbarade blifva, så hafve Vi deröfver varit bekymrade, och Oss icke ringa vårda låtit, huruledes förbemälde upfunna silfverstreck såsom ock andra flere fördolda metaller, som här efter kunna uppenbarade blifva, måtte tillbörligen varda drifna och fortsatta, Guds helga namn till ära, Oss och kronan och enkannerligen våra undersåtar, der i landsorten boende, till nytta, upkomst och förkofring; och såsom detta, näst Guds milderika välsignelse, dels består der uppå att kyrkor på tjenliga orter i förbemälda lappmark må uppbyggas, der våra undersåtar af Lapparna, som här till dags ty värr föga hafva vetat af Guds ord och deras salighets medel, måtte komma tillsammans och hafva tillfälle och lägenhet att öfva sig i gudstjensten; dels ock att der sammastädes beqväma och vissa marknadsplatser förordnas måtte, der Lap-

parne med annat folk på vissa tider om året kunna hafva deras sammankomst att drifva sin handel och vandel och igenom sådant umgänge dess mera vänjas till kristliga dygder; alltså och på det att detta vårt helsosamma upsåt och dragande åhåga om alla våra undersåtars välfärd och goda tillstånd må kunna ställas i verket och vinna ett önskligt utslag; ty hafve Vi efter sakens noga öfverläggande med Vårt älskeliga Riksråd för godt funnit och belevvat att stadga och förordna detta efterskrifna:

Till det första skall på fyra åtskilliga orter, såsom är vid Arvidsjaur, Arjeplog, Silbojock och Naasafjäll, särdeles kyrkor med prestebol blifva upbyggda, under hvilka vissa byar lyda och höra skola, i så måtto att till Arvidsjaur kyrka eller prestebol skall lyda och ligga Arvidsjaur och Lockta byar. Till den andra kyrka eller prestebol, vid Arjeplog och dess marknadsplats, skall lyda och ligga Lais och Granby af Umeå lappmark och Torpenjaur af Luleå lappmark. Den tredje kyrka eller prestebol, vid Silbojock, der nu silfverhyttorna uppsatta äro, skall underlyda Simesjerf och sedan hyttfolket, som der nu är eller framdeles tillkomma kan. Under den fjerdte kyrkan in vid Naasafjällen blifver bruks- och grufvefolket samt så många af Vesterlapparna, som till våra församlingar för detta lydt hafva. Dess förutan vilje Vi ock den förordning göra låta, att vid hvar prestebol goda och dugliga hus må uppsättas, såsom ock af Piteå och Skellefteå socknars kyrkotionde presterna ett sådant underhåll låta tilldela, att de (brede vid den rättighet Lapparne eljest för detta deras kyrkoherdar hafva skyldige varit att göra) der med nödtorfteligen skola utkomma. Der emot skola samma prester vara förpligtade hvar vid sitt förordnade prestebol stadigt blifva boende, såsom ock sina åhörare Guds helga och saliggörande ord rent, klart och oförfalskadt med all flit undervisa, lära och förkunna, så att de sig derutinnan dagligen förkofra må.

Till det andra hafve Vi desslikes beviljat och förordnat, efter som Vi härmed bevilje och förordne, att tvänne marknader, den ena vid Arvidsjaur S. Pauli dag, som är den 25 Januari, och den andra vid Arjeplog på Kindermesso dag, som är den 2 Februari, på särskilda platser årligen hållas och uti tre dagar å slag påstå och vara skall; uppå hvilka tider borgerskapet i Piteå, så ock allmogen uti förbemälde lappsocknar skall fritt stå och efterlätet vara att komma der tillsammans och med hvarandra handla och vändla efter som uti alla andra tillätna marknader brukligt och sedvanligt är; hvilka marknader nu nästkommande år 1641 på förbemälde Pauli och Kindermesso dagar begynnas skola, och borgerskapet uti Piteå vara förpligtade att dit föra sina varor

och dem för en lidlig och skäligen betalning der försälja och föryttra, efter som sedan skall vara alla i gemen, så borgare som bonde, strängeligen förbjudet att drifva något olaga och skadligt landsköp, vid godsets förbrytelse och ett vilkorligt straff.

Och hvar så vore, att några, det vare sig borgare eller bönder, hade lust att bygga vid bemälde Arjeplog och sig der husligen nedsetta, då vele vi här med, och i detta vårt brefs kraft, hafva unnt och konfirmerat dem samtligen all den frihet, rättighet och immuniteter, såsom uti vårt, för detta, år 1637 den 24 December af trycket utgångna privilegium innehåller och förmåler, obehindradt att njuta till godo. I synnerhet efterlåta vi dem alla, som vid förbemälde Arjeplogs marknadsplats bygga och boende blifva, att de må vara frie för tull och accis samt all annan stadens utlaga, tunga och besvär, uti efterföljande 30 års tid, efter hvilka frihetsårs förlopp Oss de om vidare konfirmation då söka kunna, efter som vi då intet skola finnas obenägne dem dermed att benåda och villfara. Till det tredje, uppå det Piteå silfverbruk, icke allenast igenom kronans medel, utan ock borgerskapet af Piteå stads tillförning, så mycket mera måtte tilltaga och förkofras, i synnerhet ock de gemene Lappar vara dess villigare med körslor och förslor sig bruka låta, jemväl vara förpligtade på det högsta sig vinnlägga och beflita att uppsöka flere malmstreck, som ligga fördolda, dem samma sedan utvisa och angifva; ty hafve vi af gunst och nåde unnt och beviljat alla förbemälde Lappar i Piteå lappmark, som under bemälda kyrkor och prestebol nu lagde äro, tio års frihet för alla utlagor, som de till kronan utgöra böra, allenast vele vi hafva kronans tionde Oss förbehållen; dock skall under denna frihet icke förstås Vesterlapparne, utan de vara skyldiga årligen att gifva till kronan den skatt, som de af ålder vane äro att erlægga. Vi befalle fördenskull vår landshöfding dersammastädes, att han förbemälda kyrkor och prestebol uppå sina förordnade ställen upbygga låter, såsom ock byarna efter ofvanbemälda vår gjorda förordning afdelar, såsom ock föreskrifne tvenne marknader våra undersåtar, som vederbör, på behörig ort och ställen der i landsändan pålyser och förkunnar, låtande sedan mer bemälde Lappar denna vår gifna frihet alldeles till godo åtnjuta, utan något men, hinder och besvär, hållande hand deröfver, att detta vårt öfna frihets-bref må uti alla sina punkter efterkommet och icke uti någon mätto öfverträdt blifva.

Det alle etc.

Vi
rande f
förordna
ligen n
der att
fortkom
hemman
knektje
de eller
till hje
kor, se
till br
små s
som s
eljest
till b
myck
socke
derif
såsom
fatta
förän
in p
Skel
med
vilja
gen
njut
mål
hafv
sku
den
nåd
och
väg
den

N:o 7. *Öppet Bref den 26 April 1646, om friheter för dem, som vilja bygga och bo vid den nya Skellefteå vägen upp till Piteå silfverbruk.*

Vi CHRISTINA etc. göre veterligt, att ändock våra för detta varande förmyndare och Riks-regering hafva å våra vägnar beviljat och förordnat, att der några af knektarna i Vester-Norrlanden vilja sig husligen nedsätta vid den vägen mellan Piteå socken och silfverbruket, der att blifva boende, till den resande mans desto bättre befordran och fortkomst till och ifrån bruket, skulle desamme, som på de orterna några hemman sålunda uprättade, icke allenast slippa och blifva frie för knekttjensten och för andra utlagor alldeles vara förskonta, så länge de eller deras arfvingar samma hemman besute, utan ock bekomma sig till hjälp i förstone hvardera af kronans medel nio tunnor spånsmål, två kor, sex getter och ett sto; likväl emedan vi förninna berörde väg upp till bruket vara mäktade besvärlig och öfver stora berg, moraser och många små skogar belägen, hvarföre sig ock få skola härtill hafva finna låtit, som sig vid den vägen hafva understått husligen att nedsätta; Oss ock eljest nu berättas en annan bättre och mycket beqvämligare väg upp till bemälde silfverbruk vara upfunnen, hvilken den resande man med mycket mindre besvär af och an fortkomma kan, nemligen ifrån Skellefteå socken öfver land upp till de stora sjöar Storafvan och Hornafvan, derifrån man sedan kan bruka båt fast intill sjelfva hyttan. Hvarföre såsom vi för den orsaken skull välbemälde Riks-regeringens för detta fattade resolution om den förra vägen hafva funnit godt så vida att förändra, och i den staden ofvan bemälte friheter och vilkor derivera in på dem, som lust och vilja hafva sig några nya hemman vid denna Skellefteå vägen att uprätta och sig der nedsätta; alltså vilja vi härmed och i kraft af detta vårt öppna bref nådigst hafva förunnat och beviljat alla de knektar, som sig några hemman vid denna Skellefteå vägen vilja uprätta, dersammastädes att bygga och bo, att de samma måga njuta alla de vilkor och friheter i en och annan måtto, som ofvan bemäldt är och för detta dem, som vid den andra vägen byggande voro, hafva varit tillsagde, förunnat och beviljade. Bjude och befalle för den skull vår landshöfdinge och befallningsmän, att de dem alle, som på den nya vägen bygga och sig nedsätta vilja, bemälde frihet och vår benådning ovägerligen njuta låta. Såsom ock skola de allvarligen förbjuda och sträng uppsigt derpå hafva, att ingen sig må fördrista någon annan väg upp till mera bemälde Piteå silfverbruk att färdas och resa än allena denna Skellefteå vägen. Här alle etc.

N:o 8. *Kongl. Privilegium den 9 Augusti 1673 för dem, som uti lappmarken uptaga åtskilliga slags metallbruk.*

Vi CARL etc. göre veterligt, att såsom Gud Allsmäktig utaf sin gudomliga nåd och godhet många härliga metaller och mineralier uti detta kungariket, vårt kära fädernesland, uppenbarat hafver, derföre Vi stor orsak hafve Hans Gudomliga godhet innerlig att ära och be-tacka, förmedelst hvilkas tillbörliga kultur och drifvande, så väl våra och kronans inkomster, som undersåtarnes näring och välstånd märk-ligen styrkt och förmerad varder: så ehuru väl våre förfäder, framfarne Sveriges Konungar, om bergverkens inrättande och vidmakthållande hafva på det högsta låtit sig vårda, och, efter tidernas beskaffenhet, dem med tarfliga privilegier öfver hela riket försett; likväl och emedan vår kongl. åhåga om det allmänna bästas förkofring Oss förorsakar, mer och mer vinnlägga Oss och bearbeta, att den förmodliga rikedom, som uti ödemarkerna af Storfurstendömet Finland samt de öfrige våre Norr-länder än förborgad är, fram uti dagsljuset komma måtte, hvarföre till att än ytterligare vår kongl. benägenhet emot våre trogne undersätare uti bemälde landsorter nådigst bete, hafve Vi rådsamt funnit, deras villkor, framför det general bergs-privilegium, som anno 1649 den 8 Juli af trycket utgånet är, för dess besvärliga situation och vida aflägsenhet skull, på något fördelaktigt sätt att öka och förbättra; så att de icke allenast förberörde general privilegium på allehanda metaller, det vare sig guld, silfver, tenn, bly, koppar, jern eller hvarjehanda mineralier, fullkomligt skola njuta till godo, utan ock efterföljande förmåner der bredvid, i kraft af detta privilegio, för sig särskilt hafva att nyttja och bruka.

1. Vi vilja fördenskull, 1) härmed hafva autoriserat, och så nu som för detta uti fullkomlig fullmakt gifvit vårt Bergskollegium alla dem, som något nytt metall- eller mineraliskt streck, ehvad namn det helst hafva kan, uti bemälde landskaper öfverkomma, och det för sig och sina arfvingar uptaga och fortsätta vilja, de vare sig in- eller utländske, andlige eller verldslige, adel eller oadel, inga undantagandes, som inom vårt rikes gränser bo eller sig här nedsätta, bygga, bo och sin näring söka vilja, privilegium der uppå att gifva och meddela: dock skola de först hos bergmästaren uti den orten sådant deras upsåt gifva tillkänna, och dess vitnesedel der uppå anamma, förfogande sig sedan dermed till vårt Bergskollegium, frihetsbref att undfå och bekomma, hvilket ock dem, efter metallernas värde samt landsortens beskaffenhet, besvär och

aflägsenhet från sjökanten, på 10, 20 och 30 års tid ofelbart skall tillståndt blifva. Såsom och der vårt Bergskollegium pröfvar, att de bruk, som å mycket svåra och olägna orter uptagas, än någon vidare prolongation behöfva, skall dem, efter situationens beskaffenhet, och sjelfva verkets besvärliga vilkor, ännu der utöfver några års frihet tillåtet och förundt varda.

2. Förberörda frihet vidare anbelangande, så skola de allt hvad de på föreskrifna tid, igenom Guds välsignelse, tillverka, och på den ort de hafva begynt att bygga och arbeta, sig förvärfva kunna, alldeles fritt hafva, och det hvarken med afrad, tionde eller någon annan afgift tryckas och besväras, samt ej heller förbjudet vara, det obehindradt, till hvem de tyckas sig till bästa, att sälja och förhandla (undantagandes allt silfver och guld, det Vi Oss och kronan inköpet efter dess värde vilja förbehållit hafva att betala), dock med det afsked och förord, att de i de förunte frihetsåren deras byggning och arbete, efter bergsvis och vårt Bergskollegii godtfinnande, uprätta, fullborda och drifva. Men sedan de åren förlupne äro, skola de vara förtänkte af allt, hvad de tillverka kunna, deras afrad, tionde, hammarskatt, eller annan Oss och kronan tillhörig rättighet att gifva och utgöra, dock under en skälig och billig moderation, efter hvars och ens ords besvär och aflägsenhet, som under vårt Bergskollegii omdöme och bepröfvande ställas skall, efter som Kongl. Maj:t ock dess utan vill låta de grofva metallerna, såsom koppar, bly, jern och andra mineralier, njuta vid dess utskeppning ifrån dessa orter frihet af en halfpart mindre tull, än de, som ifrån andra hamnar i vårt rike utgå.

3. Vi vilja ock våra trogna undersåtar uti förbemälda ödemarker Fin- och Norrlander, bruksförvaltare och bergsmän med deras barn och efterkommande, till evärdliga tider, frihet och bergsfrälse förinna, icke allena på de hemman och egor, hvar uppå sjelfva bruken inrättade och upbygda äro, utan jemväl ock på de vid bruken näst omliggande hemman, torp och lägenheter, så vida de af nyo uptagna blifva, och det så länge bruken hållas i gång, och de, efter fri- och prolongationsårens förlopp, deras tillbörliga utskylder och rättighet förmå att utgöra och uppehålla.

4. De skola ock för knekteskrifningen och båtsmanshållet uppå deras tjenste- och bruksfolk, samt ock på de af nyo uptagna hemman alldeles förskonte och frikallade vara.

5. I lika måtto må de ej heller någon gäst- eller skjutsning, kontributioner eller annan pålaga, ehvad namn den helst hafva kan, qvarntulls-mantalspenningarna undantagna, utstå eller underkastas.

6. På det ock ingen af dem, som några goda och nyttiga metall- eller mineraliska streck uti våra Fin- och Norrländer upfinna kunna, må dem fördölja utaf fruktan för besvär eller någon olägenhet derigenom på sin rätta egendom att undfå, så vilja Vi härmed hvarjom och enom försäkrat hafva, att ingen skall befogad vara, dem i detta fallet något intrång eller men att tillfoga, utan är det någon frälseman, på hvilkens egor sådana streck finnas, den tillstås efter privilegiernas innehåll sjelf upbruka den välsignelse dervid finnes, befitande sig, för deras egen deraf tillväxande fördel, sådana ofelbart ju förr ju hellre till gång satt bringa, gifvande vårt Bergskollegium om deras upsåt först tillbörligen tillkänna, som, efter deröfver hållen ransakning, med sådana frihetsår, som ofvanbemäldt är, till deras bästa omtänkt vara skall dem förse och beqväma låta, och efter frihetsårens förlopp kommer Oss och kronan af sådana deras verk allenast så stor andel och årlig afgift till, som merbemälda adliga privilegier förmåla. Der ock på skattemannas egor något sådant omberördt metall- och mineraliskt streck finnes beläget, och skattemannen eller någon Lapp sjelf icke af den förmögenhet vore, att han understår sig privilegium derpå begära, eller det förmå uptaga, på sådan händelse, der han strecket icke desto mindre vår förordnade bergmästare i Norrlanden uppenbarar och tillkänna gifver, skall han, för sin godvillighet, först en ansenlig föräring uti silfver eller penningar bekomma, och sedan, så snart verket igenom vederbörliga antagares flit och omkostnad kan till gångs bragt varda, att derigenom Oss och kronan någon fördel tillväxer, då dessförutan, samma skattemannen för detta till Oss och kronan af sitt hemman gjorda utlagor, en särdeles benådning hafva till förvänta, och emot sin goda vilja ifrån samma sitt hemman ingalunda trängd blifva, utan all afgang på åker, äng, fiskvatten, skog eller mark, som oundvikligen i någon måtto kunde hända och sig tilldraga, honom till hans goda nöje fullkomligen vedergäld och betald blifva. Men är det en frälsebonde, som malmen på grannens mark uppenbarar, honom skall, efter malmens godhet och värde, en god vedergällning i penningar blifva tillordnad, och ändå till förbättring för sin goda vilja njuta 6 års frihet för utskrifning; i lika måtto vedergälles han af adelsman, der malmen på frälseegorna uptagen blifver, njutande der hos af Oss berörda 6 års frihet för utskrifningen. Der ock någon lagskrifven knekt godvilligen något metall utvisar, och deraf något prof i vår proberkammare inlevererar, den skall, efter malmens värde, en god föräring i penningar för sitt omak af vårt Bergskollegium bekomma; men om samma streck, efter deröfver hållen ransakning, finnes af den vigt, att det en god förhoppning till

ett godt och stadigt silfver- eller kopparbergverk om sig gifver, vid den händelsen vilja Vi honom ifrån knektetjensten alldeles befria.

7. Och på det tillförseln ifrån landet upp till dessa aflägsna orter så mycket villigare fortsättas må, och bruken med allehanda, i förriga generalprivilegierna förmålda tarfveliga varor tydligen försörjas, som äro allehanda slags spannmål, så ock salt tunntals, allehanda slags fisk tunn-, halftunn- och fjerdingtals, smör, talg, kött, fläsk, humle, torrisk, lin, hampa lispundtals, lärft och vadmal alntals, samt oxar, kor, får, getter, med flera sådana till bergsfolks tärande och nötande tjenliga varor, efterlåta Vi nådigst icke allenast alla andra, som sådan tillförsel göra, utan ock bruksförvaltare och bergsmän, der de sjelfva något inköp öfva vilja, att de, sedan de lilla tullen å inrättadt ställe en gång bevisligen aflagt, och de om genomfarten med vederbörande sig skäligen förenat hafva, sådana varor till bergverken obehindradt upföra och anskaffa må: dock att de under sådant tillfälle icke bruka något landsköp, eller utmångla å landet några köpmannavaror och kramgods, som i Köpmålabalken omröres.

8. I synnerhet, der Gud allsmäktig de bruk, som långt ifrån städerna belägna äro, ansenligen välsignande varder, vilja Vi, till att deras nödvändiga tillförsel af allehanda matvaror och andra torftiga persedlar befordra, dem på der till beqvämliga rum och ställen fria marknadsplatser nådigst förunna, der säljaren och köparen, på vissa tider om året, kunna tillsammans komma, sina varor att förhandla, och ingalunda något förköp emot kongl. förordningar och laga stadgar, bergsbruken till skada och afsaknad, tåla eller tillstådja.

9. Och att de vår nådiga hjälp och benägenhet, till deras verks upkomst och egen vältrefnad, uti all görlig måtto förspörja må, skall bruksförvaltarna uti ofta bemälda våra finska och norrländska provinser framför andra uplåtet vara, de nästbelägna Oss och kronan tillhöriga socknars, hemmans och lägenheters räntor, uti kol, ved, körslor och annat bruksarbete, för ett skäligt arrende att förvandla, vår militie och amiralitetet med skattemannarättighet oafkortad och undantagen; dock skall bruksförvaltarna och bergsmän uti detta mål fritt och tillåtet vara, sig med vederbörande öfver en viss och skälig afgift att förena och affinna.

10. Ytterligare vilja Vi våra bruksförvaltare samt deras hustrur och barn, tjenstefolk, bruk, bo och bohag och all deras egendom, som Vi ock härmed, allt hvad deras lif, heder, ära och välfärd angår, uti vårt kongl. beskydd, frid, hägn och försvar taga och anamma, för allt öfvervåld, oförrätt, arrester och hvarjehanda intrång, och intet men

eller förfång dem vederfaras låta, intill dess de för någon deras missgärning eller brott lagligen kunna stämde, förhörde och öfvertygade, samt efter Sveriges lag och kongl. recesser sakfælde och dömde varda.

11. Och till det sista, hvad mera som i detta privilegium icke författadt är, och igenom tidernas beskaffenhet framdeles kunde lända bergverken i Fin- och Norrland till upväxt och förkofring, vilja Vi, så snart vårt Bergskollegium derom vederbörligen påminnande varder, icke obenägne finnas dem härefter med att benåda.

Vi bjude och befalle fördenskull härmed alla, som för vår skull vilja och skola göra och låta, i synnerhet våra Kammar- och Bergskollegier samt guvernörer, landshöfdingar och befallningsmän å landet, och borgmästare och råd i städerna, att de uti ofvanskrifna fall, så väl som alla andra måttor, våra trogna undersåtar, bruksförvaltare och bergsmän på förberörda orter uti Fin- och Norrlanderna handen räcka, och dem, till hvad de dem ålitande varda, all skälig assistens och befordring göra, icke låtande dem här emot hinder, men eller intrång tillfogas i någon måtto, nu eller framdeles. Till yttermera visso etc.

N:o 9. *Kongl. Plakat den 27 September 1673, angående lappmarkernas bebyggande.*

Vi CARL etc. göre veterligt, att såsom våre förfäder Sveriges Konungar hafva sig berömligen vinnlagt om alla de länders märklige bebyggande, som under dem lydt och legat hafva, och der ibland särdeles burit en noga omsorg för lappmarkerna samt deras invånares gagn och välfärd så i andelig som lekamlig måtto; men Vi likväl förspörje, att sådant deras loflige upsåt icke ännu sin fullkommenhet nått hafver; så emedan Vi finne det vara vårt konungslige embete likmätigt att fatta uti samma verk och det på allt görligt sätt söka att främja och fullborda, på det så väl Lapparne må med en nöjaktig undervisning till deras själars salighet blifva försörjda, såsom ock sjelfva landet af flere invånare besättas och upptagas, och det, som nu ligger öde och obrukadt, der igenom göras nyttigt och uparbetas till vår och rikets tjänst enkannerligen förmedelst svenska och finska åbor, hvilka den jordmån, hvaraf Lapparne efter sin näringsart nu ingen nytta eller fördel sig kunna göra, till ängsmark och mulbete samt annan tarfvelig föda af skog, strömmar och sjöar bruka och nyttja kunna; att förtiga den båtnad, som genom åtskilliga bergverks uptagande der sammastädes kan stå att förmoda, och till hvilkas befordran Vi ett särskildt nådigt privilegium

gifve och utgå låte; fördenskull hafve Vi för godt och rådsamt eraktat, först till den rena och saliggörande gudstjenstens förkofring både ibland Lapparna sjelfva så ock de andra, hvilka sig härefter der varda nedsättande, att sjelfva lappmarken ifrån de andra svenska och finska församlingarna skiljas och uti särskilda socknar och tvänne prosterier fördelas skall, hvilka med sina vissa prostar, kyrkoherdar och kaplaner blifva försedda, på sådant sätt som Vi vår der å orten varande landshöfding hafve anbefallt med vederbörande biskops och superintendents tillhjälp forderligen att verkställa; sedan och på det andra svenska och finska, uti Vester- och Österbotten samt Ångerman- och Jemtland boende, må dess heldre låta sig öfvertala att flytta till lappmarkerna i berörda landsorter och sig der sammastädes husligen nederlåta och de boställen upptaga, som de finna beqväma och dem till den ända kunna blifva inrymda, hafve Vi dem samma med särdeles friheter benåda velat, efter som Vi här med och i kraft af detta vårt öppna bref dem benåde, gifve och förünne efterföljande vilkor och friheter, som äro, att de på femton års tid må njuta förskoning för alla skatter och utlagor, ehvad namn de hafva kunna, men efter förloppet af bemälda frihetsår icke läggas för högre skatt än sjelfva Lapparna, med hvilka de öfver allt göras like, och till följe der af blifva frie för knekteskrifning i alla tider; befallande här med allvarligen våra landshöfdingar och befallningsmän der å orten samt alla andra, som det i någon måtto angå kan, och för vår skull vilja och skola göra och låta, att de dessa berörda åbor här vid behörigen handhafva, icke låtande dem något men, hinder eller intrång här emot tillfogas nu eller i tillkommande tider. Till yttermera visso etc.

N:o 10. *Kongl. Bref den 8 Juli 1695 till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vesterbotten, angående lappskatten m. m.*

CARL etc. Vår ynnest.

Vi hafva erhållit Eder samt Lagman Bures underdåniga relation dat. d. 25 Martii sistlidne, om den undersökning, som I begge efter vår nådiga befallning och undfångna instruktion hafva hållit angående Lapparnes tillstånd uti Vesterbottens lappmark samt förhöjningen uppå skatten, med mera, hvaröfver Lapparne sig hafva besvärat; och som Vi samma Eder förrättning uti noga öfvervägande hafva tagit; så vilja Vi Oss öfver hvart och ett mål särskildt således i nåder hafva förklarar, som följer.

§ 1.

Anbelangande för det första metoden till skattläggningen i lappmarken; så emedan I underdånigst betygen, det I intet kunnen finna landshöfdingen Stricks gjorda förhöjning vara för Oss nyttig eller framdeles kunna tagas för ett fundament till skattens upbärande, alldenstundensamma är skedd efter de renars antal, som Lappen då för tiden hade, hvilka nu till en stor del äro bortdöda, så att mången, som då var rik, nu är hel fattig, kontesterande I derjemte underdånigst, att den skatten för mången är odrägelig samt att grunden till en sådan skattläggning är helt oviss, i anseende till den hastiga sjukdom, renarne som oftast om sommaren äro underkastade; ty vilja Vi såväl i anseende dertill, som i konsideration till de flere af Eder andragne skäl och motiver, i nåder alldeles bifalla Edert vid handen gifna förslag till skattläggningen, nemligen att de byar, hvilka Oss enskildt tillhöra, skattläggas till en viss summa i reda penningar för all ordinarie ränta, tionde, haxepalka¹⁾, tionderenar och lagmans ränta så högt, som I dem nu hafva skattlagt, med försäkran att de intet vidare skola blifva graverade, som ock att det manskap, som hädanefter i lappmarkerna kan tillväxa, eller ock eljest begifva sig dit ifrån de norska och ryska lappmarker, icke skall göra någon särdeles skatt till Oss och vår krona, utan allenast hjälpa byn i dess antagna summa. Sammaledes blifva de byar, hvaruti Vi tillika med Zaren i Muscou intressera, nemligen Sambio, Sodankyla, Kitta, Kolajerfvi, Kiemikyla och Mansselka med en viss summa penningar i skatt belagda, efter som Zaren i lika mätto uppbär ett visst i hvar by. Men med de byar, hvaruti, tillika med Oss, Konungen i Danmark någon del hafver, såsom uti Torneå lappmark Koutokeino, Afwiowara, Theno och Utsjocki samt Tuarreby i Kiemi lappmark, som hörer under Oss, Konungen af Danmark och Zaren af Muscou, förblifver efter som härtills vanligt har varit, till dess förbemälda potentater kunna disponeras att afstå deras pretention till berörde lappbyar, medelst tjenlig remonstration, att de dertill ingen rätt hafva, helst det befinnes af ett framledne landshöfdingen Grasses bref till landshöfdingen Strick dat. d. 28 Martii 1691, att Zaren i Muscou sådan skatt per conniventiam allenast upburit; men på den händelsen bemälde potentaters förmente rätt icke skulle kunna disputeras, kan man göra aftal med deras ministrar, att de förmå deras principaler till att efter samma metod låta upbära skatten och taga ett

¹⁾ Tullpenningar.

visst af hvar by, äfven som det nu är slutet med de byar, som enskildt lyda under Oss och vår krona.

Och på det Lapparne öfver denna skattläggningen icke måtte besväras med allt för mycken och stark skjutsning, hvaröfver de sig vid kommissionen hafva besvärat; ty vilja Vi härmed hafva i nåder förordnat, att justitiarien och lappfogden intet skola taga mera skjuts af Lappallmogen, än de till resans befordran nödvändigt behöfva, nemligen sex stycken renar hvardera, då de kunna hafva en för deras förekorare, den andra för sig sjelf, den tredje för drängen, den fjerde för sängen, den femte för mat och dricka och den sjette för bagagen, men hvad vidkommer det klagomål, som Lappallmogen förer öfver borgerskapet i städerna, att de efter eget godtycke skola stegra deras varor, så hafven I att inkomma med Edert underdåniga betänkande, hvad expedient må vara bäst till förekommande af denna Lapparnes klagan, då Vi Oss sedan vidare deröfver i nåder vilja förklara.

§ 2.

Beträffande för det andra tionderrenarna och tiondefisken, som tillförene skall vara utgifven efter renarnes antal eller fiskeriet, men sedermera är kommen på mantalen, hvartill I ingen grund kunnat finna; så approbere Vi i nåder Edert vid handen gifna förslag nemligen: att i dess ställe något litet lägges uppå hvar person, som ungefär kan svara emot det som tionderrenarne och tiondefisken uppå hela lappmarken belöper, helst emedan derigenom icke allenast vår ränta blifver viss, utan ock all vidlyftig räkning Lapparna emellan betages samt alla byar i gravationen göras lika, hvilka tillförene derigenom hafva kommit att draga en mycket ojemn last.

§ 3.

Anbelangande Lapparnes förda besvär deröfver, att borgerskapet i städerna bruka deras egna renar och sig till deras bete betjena af vårt land, utan någon afgift; skolande jemväl der medelst göra Lapparna intrång i deras näring, i anseende hvartill man förment att kunna belägga borgerskapet med en skälig skatt; så emedan I befinne, att det intet kan lända oss till någon afsaknad eller Lappen till skada och förfång, att borgerskapet i städerna bruka deras egna renar, alldenstund några hundrade renars bete uti alla lappmarkers distrikt ingenting saknas, när renbetet genom skogseld intet förskämmas, eller Vi något mista af det som eljest ingen menniska skulle till gagns komma, tillväxandes Lappen

derigenom en stor fördel, i ty han förutan det, att borgaren hjälper honom betala skatten, jemväl bekommer sin betalning för vaktandet, samt får bruka renarna den tiden borgaren intet är på resor, njutande jemväl af vajorna mjölken och yngslet, med flera förmåner; ty vilja Vi vid så beskaffade omständigheter i nåder hafva efterlätit borgerskapet uti de vesterbottniska städerna att hafva renar, utan någon särdeles skatt eller afgift till oss och vår krona, allenast de förnöja Lappen, som för landet är skrifven, för dess arbete och renarnes bete.

§ 4.

Ytterligare och hvad vidkommer de nybyggares skattläggning, som sig i Kiemi lappmark hafva nedsatt, hvilka framlidne landshöfdingen Strick, i förmågo af en vår nådiga förklaring, har förment böra konsidereras såsom landtmän; så emedan ofvanbemälda åberopade förklaring, som vid eftersökande befinnes vara ett vårt nådiga bref till Kammarkollegium, dat. d. 11 Maj 1686, angående deras skattläggande, som inom Cajana råskillnad i Österbotten vid ryska och lappmarksgränsen hafva upbyggt hus och upgräft någon åker, samt upröjt sig äng och brukat något svedjeland, allenast talar om den vidbegripna trakten uti Cajana län, utan att nämna någon lappmark; ty bör i detta fallet göras en åtskillnad mellan Cajana län och lappmarkerna, förblifvande med Cajana efter högstbemälda vår nådiga förklaring af den 11 Maj 1686; men de, som egentligen höra under lappmarkerna, bibehållas vid vårt den 17 September 1673 utgångna plakat angående lappmarkernas bebyggande, så att de, som sig i lappmarkerna husligen nederlätit eller härefter nederlåtande varda, i kraft deraf på femton års tid skola njuta förskoning för alla skatter och utlagor, ehvad namn de hafva kunna, allenast att de efter berörda frihetsårs förlopp skattläggas i proportion af de ägor, som de häfda och nyttja, men undslippa eljest lika som andre Lappar mantalspenningar och knekteskrifning tillika med annat extraordinarie; kunnande skatten efter frihetsårens förlopp således påsättas, som det för vårt intresse pröfvas vara nyttigast och för landet drägligast efter som Vi ock till deras så mycket större försäkring med första vilja låta renovera ofvanbemälda 1673 års plakat och Eder detsamma sedan tillhanda sända.

§ 5.

Emedan Vi ock af Eder underdåniga berättelse i nåder förnimma, att I intet hafven kunnat erhålla någon underrättelse af hvad skäl och

fundament de norske pretendera halfparten i sakören af Lapparna i Vapsten och Rahnbyn uti Umeå samt Södervesterbyn i Piteå lappmarker, som är skedt med Lappen Lars Andersson i Rahn, samt med hvad fog de söka att draga barnen till skola i Norge; ty är härvid till Eder vår nådiga vilja och befallning, att I deröfver korresponderen med Konungens i Danmark betjente i Norge och dem sådant behörigen förehållen, sökande medelst tjenliga remonstrationer att förmå dem till att afstå med ett slikt ofog, som strider emot pacta och afhandlingar, hafvande I sedan, antingen I deruppå undfå svar eller icke, att inkomma till Oss med Eder underdåniga berättelse derom, då vi efter omständigheterna vidare deröfver vilja resolvera.

§ 6.

Alldenstund I ännu intet hafven erhållit något svar ifrån konsistorium i Hernösand, om kyrkan, som I för lappallmogens kommoditet skull finna mycket nödigt böra upbyggas midt uti distriktet af Torneå lappmarks norra pastorat, vid Karatsjocki; hafven I derom hos konsistorium att göra påminnelse, på det att sådant christeligt verk ju förr ju heldre må vinna dess fortgång, viljande Vi till bemälda kyrkas upbyggande hafva förärat trehundra daler silfvermynt, om hvilkas utassignerande Vi nu tillika låte afgå bref till Statskontoret.

§ 7.

Anbelangande det svedjande, som Kitka och Manselka byars Lappar klaga af några Finnar föröfvas, som sig på deras land hafva nedsatt; så tvifle Vi intet, sedan en viss skilnad blifver gjord emellan Österbotten och lappmarkerna, det icke såväl I som landshöfdingen i Österbotten noga lärer observera och i akt taga, hvad våra utgångna plakater om svedjande förmå och innehålla, då allt klagomål i detta fallet nog samt lärer kunna botas och förekommas; emellertid låta Vi nu tillika afgå vår nådiga befallning till Landshöfdingen Ehrenschöld, att han skall meddela Eder den desidererade ransakningen, som öfver detta svedjandet skall vara hållen, på det man derutaf må hafva så mycket bättre under rättelse i landsorten, hvad dervid är tillgjordt och än vidare kan vara nödigt till dess hämmande att i akt taga; och som de uppå Manselka byns distrikt i Kusamo socken sig nedersatta nybyggare berättas vara ett hårdt och oregerligt folk, kunnande lappfogden intet alltid vara hos dem tillstädes, ej heller om sommaren komma dit för de många sjöar

och moras, som ligga i vägen; ty vilja Vi ännu bestå en länsman, som tillika med lappfogden kan hafva ett noga inseende, det våra plakater och förordningar så i det ena som andra behörigen blifva efterlevvade; låtande Vi afgå vår nådiga befallning till Statskontoret, att detsamma på nästkommande års stat skall upföra en sådan länsman för så stor lön, som dess vederlikar åtnjuta.

§ 8.

Anbelangande den stridighet, som är upkommen emellan Lapparna och några Torneå samt Kiemi sockens bönder, angående några träsk, som inom lappmarks rågången skola vara belägna; så hafven I genom landsbetjente noga att låta informera Eder om detta ärendet, låtande dem taga sjelfva träskens rågångar i besigtning, och der de befinnas ligga inom lappmarkens gränser, pröfva vi skäligare, att Lapparne derföre blifva skattlagde, än några bönder, som långt derifrån äro aflägsne; men der betjenterna någon svårighet dervid skulle möta, hafven I Oss sådant med alla dess omständigheter underdånigst att berätta, på det Vi efter sakens funna beskaffenhet deröfver må kunna resolvera, eller ock förordna en kommission, som vidare deröfver ransakar.

§ 9.

Vidare och hvad vidkommer pastoraternas jemkning och inrättande i lappmarkerna; så åstunda Vi först att veta, hvad konsistorium i Hernösand dervid må hafva att påminna, innan Vi något visst derutinnan resolvera och förordna, och låta för den skuld afgå vår nådiga befallning till bemälda konsistorium, att det med dess underdåniga betänkande skall inkomma, då Vi Oss sedan vidare deröfver i nåder vilja förklara.

§ 10.

Beträffande åter presterskapets rättigheter i bemälda lappmarker, som mycket olika skola upbäras; så emedan det reglemente, som i detta mål här neder på landet är vordet affattadt, intet lærer kunna lämpas till lappmarkerna, och det likaväl vill vara af nöden, att jemväl der i orten en viss förordning deröfver författas; ty är härmed till Eder vår nådiga vilja och befallning, att I med superintendenten i Hernösand tillsammans träden, tagande detta ärende uti noga öfvervägande, samt projekterande till vår vidare nådigste approbation en viss förordning öfver presterskapets pastoralier och rättigheter uti lappmarken, hvarvid

noga bör observeras, att den fattige må ställas klagelös och slika afgifter till presten proportioneras efter åhörarnes vilkor och förmögenhet, insändande sedan till Oss ett sådant reglemente jemte Edert och superintendentens underdåniga betänkande deröfver, då Vi derutinnan vidare vilja resolvera, som Vi i anseende så väl till pastorerna som åhörarna finne vara billigt och skäligt, hvarom Vi jemväl våra nådiga ordres till superintendenten låta afgå.

§ 11.

Anbelangande den vid Lycksele lappkyrka uti Umeå lappmark inrättade lappskolan; så approbere Vi fuller derutinnan Edert underdåniga betänkande, att den till skolans underhållande anslagna räntan hädanefter må blifva upburen af de ordinarie upbördsmännen der å orten, och de tjugufem daler silfvermynt, som medelst den härtills bestådda skoleupbördsmanens indragande blifva besparade, komma ungdomen till godo till deras studiers fortsättande; men att låta flytta bemälda lappskola derifrån till Umeå stad, dertill kunna Vi för dess vida aflägsenhet skull ifrån lappmarkerna intet bevilja, utan hålla före vara bättre, att bemälda skola förläggas till Arjeplog, som ligger midt uti lappmarken, dock vilja Vi först inhemta konsistorii underdåniga betänkande deröfver, innan något visst i detta fallet af Oss blifver resolveradt och fastställt.

Sist och emedan Vi till förekommande af all konfusion och oreda, som härtill af lappfogdarna vid lappskattens upbärande och eljest kan vara förelupna, hafva funnit nödigt att låta uppsätta ett reglemente till lappfogdarnes efter rättelse; ty sände Vi Eder detsamma här innelykt tillhanda; hafvandes I icke allenast att tillhålla lappfogdarna, det de ställa sig detsamma till hörsam efter rättelse, utan ock sjelfva behörigen efterlefva både det ena och andra, som Eder uti detta vårt nådiga bref blifver anbefaldt att verkställa och förrätta. Hvarmed Vi befalle etc.

N:o 11. *Lappfogde-instruktion den 8 Juli 1695.*

Instruktion och reglemente, hvarefter lappfogdarna vid skattens upbärande af lappallmogen sig underdånigst skola hafva att reglera och rätta.

§ 1.

Såsom lappfogdarna icke mindre än alla andra Kongl. Maj:ts betjente uti sina beställningar böra ombeflita sig att vara Kongl. Maj:t och

Dess lifsarfvingar trogne och rättrådige tjenare, som Dess gagn och bästa i all måtto efter yttersta förmåga söka och befrämja, men skada, fara och förderf afvärja och i tid tillkänna gifva, alldeles som redlige tjenare och undersåtar egnar och bör, och de inför Gud, Kongl. Maj:t, Dess Kammarkollegium och hvar redlig man kunna till svars stånda; alltså skola de till den ända så skrift- som muntligen aflägga en sådan ed, som följer; nemligen:

Jag N. N. lofvar och svär vid Gud och hans heliga Evangelium, att jag vill och skall för min rätte Arfkonung hafva och hålla den Stormäktigste Konung och Herre Konung Carl den elfte, Sveriges, Göthes och Wendes Konung, och efter Hans Kongl. Maj:ts dödeliga frånfälle, det Gud nådeligen fördröje, Hans Kongl. Maj:ts äkta bröstarfvingar, arfvinge efter arfvinge, som till följe af det kongl. husets fullkomliga arfsrätt till riket och efter successionsordningen komma att besitta den kongl. tronen; och såsom, uppå Hans Kongl. Maj:t min allernådigste Konungs och Herres vägnar, det högl. kongl. Kammarkollegium har tillbetrott och förordnat mig att vara fogde öfver N. N. lappmarker; alltså skall jag ock vara Hans Kongl. Maj:t och dess äkta bröstarfvingar en huld och trogen samt redlig tjenare och undersåte och alla det höga kongl. väldet tillhöriga rättigheter och förmåner efter yttersta förstånd och förmåga i akt taga och försvara. Jag skall ock på det högsta låta mig angeläget vara att främja och befordra allt hvad som Kongl. Maj:t i en eller annan måtto till trogen tjenst och nytta länder; men skada och afsaknad, der jag förnimmer någon å färde vara, icke allenast i tid uptäcka och tillkänna gifva, utan ock efter yttersta krafter och förmögenhet söka att hindra och afvärja; och som min embetspligt enkannerligen består derutinnan att infordra alla de räntor, som Kongl. Maj:t i mitt ombetrodda fögderi tillkommer; alltså skall jag sådant med högsta flit, tro- och sorgfällighet efterkomma, noga dervid aktande den tid, som upbördens bekvämligast kan ske och allmogen kan komma tillsamman; de räntor, som i persedlar upbäras och af allmogen betalas, skall jag icke allenast i goda och oförfalskade varor upbära, utan ock i samma persedlar oförbytt ifrån mig leverera; men de, som efter ordres skola till penningar föryttras, skall jag göra min högsta flit att försälja efter högsta markegång; inga Kongl. Maj:ts räntor, som icke mig å lön äro förlänta, skall jag till min egen nytta bruka eller bruka låta, utan antingen till landtkassan, eller hvarest de blifva förordnade, strax ifrån mig leverera; ej heller skall någon post i mina förslag och räkningar ringare upföras, mycket mindre utan fullkomliga ordres, attester och bevis orätt afförd blifva; dernäst skola mina räkningar och förslag vid

föresatta tider riktigt blifva till landskontoret inlevererade; och som jag torde blifva förordnad på syner, ransakningar och skattläggningar, så skall jag mig dervid visa flitig, trogen och rätträdig, så att ingenting igenom mitt förhållande skall blifva tillbaka satt, ej heller låta förleda mig af vänskap, slägt eller mutor, utan med högsta flit och så mycket mig tillstår taga Kongl. Maj:ts intresse i akt, så att ingenting i denna måttan blifver utelätet, som vid sådana tillfällen efter föreskrifna förordningar bör observeras och antecknas; ej heller skall något hemman, nybygge, torp eller annan lägenhet, som någon a parte ränta af sig kastar, af mina räkningar uteslutas. Skulle jag ock finna, att kronans räntor i någon måtto behörigen stodo att förmeras och förökas, hvarom jag skall göra min högsta flit, skall jag strax sådant hos herr landshöfdingen och landskontoret tillkänna gifva igenom min tidiga berättelse derom; jag skall ock så mycket möjligt är noga taga i akt att icke allena Kongl. Maj:ts förordningar, lappmarkerna angående, både i andelig och verldslig måtto blifva vederbörligen efterlevvade, utan ock att ingen åverkan på Kongl. Maj:ts land, i synnerhet vid gränserna, hvarken af främmande eller Kongl. Maj:ts egna undersåtar sker, ej heller att skogen till onödigt hygge och svedje utödes, hvilket, om det skulle tillbjudas, skall jag, så mycket möjligt är, söka att afvärja; men der min makt så vida intet sig sträcker, skall jag det strax hos herr landshöfdingen och landskontoret angifva; för det öfriga skall jag ställa mig till hörsam och noga efterrättelse allt det, som förberörda punkter i detta reglemente mig pålägga och befalla, såsom jag det inför Gud, Hans Kongl. Maj:t, Dess Kammarkollegium och hvar redlig man vill och kan ansvara; så sant mig Gud hjälpe till lif och själ.

§ 2.

Eftersom Kongl. Maj:t till förekommande af den oreda och konfusion, som härtills med lappskattens upbärande i en och annan måtto kan vara förelupen, har i nåder godt funnit, att hvar lappby skall skattläggas för en viss summa, uti ett för allt; hvarföre bör lappfogden låta hvar bys länsman få en afskrift af samma bys skattläggning, hvar efter han sedan har att upbära skatten, som vid marknadstiden måste vara i beredskap att levereras till lappfogden.

§ 3.

Och på det igenom Lapparnes flyttande ifrån den ena byn till den andra icke, som härtills skedt är, den ena byn må försvagas och den

andra tvärtom i dess ålagda skatt lissas; ty vill Kongl. Maj:t i nåder hafva förordnat, att hvar Lapp, ehvarest han i lappmarken finnes, bör göra sin skatt till den byn, hvar under han en gång är skrifven, till hvilken ända lappfogdarne hafva med hvarannan att korrespondera om dem, som flytta utur det ena fögderiet i det andra, att de må kunna hämtas igen till den byn, der de skrifne äro och sin skatt erläggga böra.

§ 4.

Alldenstund den skatt, hvarmed byn en gång är blefven belagd, icke bör förminskas till Kongl. Maj:ts afsaknad; fördenskull der någon af byalaget oförmögen blifva skulle sin andel deraf att betala, på den händelsen böra de öfrige Lapparne i byn lika fullt åtaga sig hela skatten, som byn är skattlagd för, till dess en annan kan skaffas i stället efter den oförmögna och med de öfriga svara till skatten, hvarom så väl sjelfva byalaget som kronans länsman bör draga försorg och omvårdnad.

§ 5.

När som någon fränmande inflyttar i byn, bör han efter sin förmögenhet komma den fattiga uti skattens erläggande till hjälp, men när mera personer vilja sig på en by intränga, än lägenheten kan vara till, måste länsmannen gifva lappfogden sådant tillkänna, på det samma manskap må kunna skaffas till en annan by, der bättre lägenhet och utrymme vara kan; åliggande det derhos så väl lappfogdarna som länsmännen att i all görlig måtto så laga, det manskapet må till svenska sidan ifrån de andra lappmarkerna blifva indraget.

§ 6.

Till skattens desto jemnare fördelning emellan Lapparna i hvar by, skall länsmannen i de större byar adjungera sig fyra, och i de smärre två, af de beskedligaste lapparne i byalaget och helst tolfmän, hvilka jemte länsmannen, vid händelse af dödsfall, inflyttningar och oförmögenhet, skatten emellan samtliga byalaget efter hvars och ens vilkor och förmögenhet böra jemka och repartera; men skulle de med byalaget derom icke kunna öfverens komma, eller svårighet dem dervid möta, lägge då justitiarien och lappfogden dem emellan, när som tinget och uppbörden sker, hvad de i så måtto pröfva skäligt, noga i akt tagande, att skatten proportioneras och lämpas efter Lappens till-

stånd och icke någon må få orsak att klaga sig öfver sin förmåga blifva besvärad.

§ 7.

Och som det förnimmes, att lappallmogen sig deröfver beklagar, att justitiarien och lappfogdarne så väl till deras resors fortsättande som de hos Lapparna upköpta varors fortförande skola hafva tagit af dem för mycken skjuts; ty vill Kongl. Maj:t till slika klagomåls hämmande härmed allvarligen hafva förbjudit, att hvarken justitiarien eller lappfogdarne skola sig fördrista att härefter af lappallmogen taga mera skjuts, än de till resans befordran nödvändigt behöfva, nemligen sex renar hvardera och intet mera, vid straff till görandes, der sådant klagadt och bevist varder.

§ 8.

Hvad nu i synnerhet vidkommer lappfogdarnes redogörande för denna deras upbörd; så emedan dermed intet är så stor svårighet som i de andra häradsfögderierna, så att de behöfva någon aparte härads-skrifvare, efter som lapps-katten nu kommer efter den nyss uprättade och af Kongl. Maj:t approberade taxation merendels uti ett för allt med penningar att betalas; ty skall lappfogden så härefter som härtills derföre göra räkning och den uti 2:ne lika lydande exemplar, under sina vissa titlar, med tillhöriga verifikationer, underskrifven till landskontoret samma tid, som de andre häradsfogdarnes räkningar inkomma, nemligen till den 1 Juli året näst efter, inleverera, vid vite af tre daler silfvermynt för hvarje dag, han der utöfver ute blifver, tagande fundamentet till upbördens 1:o af de jordeböcker eller specifikationer, som öfver lappmarkernas skattläggande nu nyligen äro uprättade och härjemte af dato den ..... öfversändas, och att alltid en lika lydande vid hvart års räkning blifver inlagd, hvaruti noga måste vara annoteradt alla de ändringar, skatten angående, som med Lapparna det året kunna vara passerade, antingen flere till byn sedan förra året äro inflyttade, och huru mycket hvardera af dem hafva påtagit sig af de andra, som tillföre voro i byn, att betala i skatten, eller, om någon igenom döden är afgången, huru dess skatt emellan de qvarblifna är reparerad, med mera slikt, som föregående punkter vidare ge anledning till; 2:o af den jordebok eller specifikation, som lappfogden skall uprätta öfver alla nybyggare, som neder uti lappmarkerna på beqväma ställen till landtmansbruk sig komma att nedsätta, hvilka skola till sina boställen hus bygga samt till dess näring åker och äng uprödja och kultivera, hvaraf

nya byar blifva anlagda, hvilka uti de förra jordeböckerna intet äro införda; uti hvilken specifikation han jemväl noga skall annotera, icke allena när de äro dit komne, så att, enär deras frihetsår efter kongl. plakatet expirera, de då vederbörligen efter dess befintliga egor och lägenheter må blifva skattlagda och för samma skatt i jordeboken införda, utan ock, som uti dessa begge jordeböcker skall observeras, att hvar och en by med sina åbor specificeras och införes under sin rätta lappmarks distrikt och pastorat eller socknenamn, så att deraf klarligen kan synas, både hvarest han är belägen och hvad han årligen importerar. 3:o Öfver de byar, som Kongl. Maj:t och Konungen af Danmark, jemväl och de, som Kongl. Maj:t, Konungen af Danmark och Zaren i Muscou tillika participera uti, uprättas i lika mätto aparte specifikationer, emedan skatten af dem till vidare efter förra vanligheten skall upbäras, och fördenskull bör aparte uti räkningar uptagas; men de, som allena Kongl. Maj:t och Zaren participera uti, blifva efter lika maner, som Zaren skatten af dem upbär, skattlagde till ett visst i penningar, och sedan derefter upburet, som allt uti specifikationen skall noga exprimeras och annoteras, hvilka jordeböcker eller specifikationer måste, förrän de vid räkningen till landskontoret inlevereras, vara af lappfogden sjelf underskrifna och af justitiarien om dess riktighet med sitt namn och tingställets inregel attesterade och verifierade.

§ 9.

Utgiften uti räkningen af förberörda upbördsutgift angående, så hafva lappfogdarne sig att rätta efter de förordningar och stater, som Kongl. Maj:t eller Dess Statskontor deröfver görande varda, hvilka dem af landshöfdingen blifva tillsända och kommunicerade, noga aktande, att der utom intet levereras och att allt, hvad der efter betalas, med riktiga qvittenser bevisas, men hvad som öfver är, sedan staten är blefven förnöjd, det skall strax inlevereras uti landtränteriet till Kongl. Statskontorets vidare disposition, intet tillåtande, att något blifver tillbaka stående såsom till balans för Lapparna, utan att allt vid föresatt stämning och tingstimme blifver riktigt betaldt och erlagdt. Och på det man om upbördens må kunna hafva så mycket snarare underrättelse, skall lappfogden, så snart den är förrättad, derföre ett riktigt förslag insända till landshöfdingen och landskontoret vid vite af 3 mark silfvermynt för hvar dag, som han dermed ute blifver öfver den tid, som han dermed till landshöfdingen har kunnat inkomma.

§ 10.

Vid alla ting måste lappfogden vara tillstädes att kunna räcka tingsrätten handen, på det att ordentligen och skickligen må tillgå, tagande derhos vid hvars och ens saks afdömande Kongl. Maj:ts rätt i akt så väl med sakören som annat samt ställande de exekutioner, hvilka af landshöfdingen honom anbefallas, efter exekutionsstadgan och landshöfdingens order skickligen och med allvarsamhet i verket.

§ 11.

De observationer, som kunna blifva gjorda uti Kongl. Kammar-kollegium eller revisionen der sammastädes och kunna blifva lappfogden ifrån landskontoret tillsända, angående dess upbörd och utgift, skola föreläggas honom till en viss tid att förklaras, hafvandes han med samma förklaring uti landskontoret att inkomma; försummar han sådant, plikte med det vite för hvar dag, som under observationerna förmäles.

§ 12.

Uti allt öfrigt, som lappfogden möta kan, och han af föregående punkter icke finner fullkomlig efterrättelse, hafver han hos landshöfdingen eller landsbokhållaren sig att förfråga och söka deras handräckning uti allt det han intet sjelf kan förrätta, hvilke på Kongl. Maj:ts vägnar skola räcka honom handen och gifva honom all nödig efterrättelse, allenast han i tid gifver skriftligen tillkänna, hvad som synes vilja vara Kongl. Maj:t och kronan till skada och otjenst, sökande det jemväl efter yttersta förmåga att hindra och afvärja.

N:o 12. *Kongl. Maj:ts förnyade Plakat den 3 September 1695, om lappmarkernas bebyggande och de förmåner och friheter, som de, hvilka sig der nedsätta, åtnjuta skola.*

Vi CARL etc. gøre veterligt, att ehuruval Vi redan genom vårt öppna plakat angående lappmarkernas bebyggande, dateradt Calmar den 27 September 1673, på det andre svenske och finske uti Vester- och

Österbotten samt Ångerman- och Jemtland boende måtte dess heldre låta sig öfvertala att flytta till berörda landsorter och sig der sammanstädes husligen nederlåta, och de boställen uptaga, som de finna beqväma, och dem till den ändan kunna blifva inrymda, hafva gifvit och förunnat dem efterföljande vilkor och friheter, som äro, att de på femton års tid må njuta förskoning för alla skatter och utlagor, ehvad namn de hafva kunna, men efter förloppet af bemälda frihetsår icke läggas för högre skatt än sjelfve Lapparne, med hvilka de öfver allt göras like, och till följe deraf blifva frie för knekteskrifning i alla tider; så hafve Vi icke desto mindre af den konungsliga omsorg, som Vi drage om berörda lappmarks bebyggande, och till att så mycket mer upmuntra dem, som sig der redan nedsatt, eller ernä der att nedsätta, i nåder godt funnit, förberörda vårt nådiga plakat härmed att iterera och förnya, således att Vi i kraft af detta vårt öppna nådiga bref krafteligen försäkra, att de, som sig i våra lappmarker antingen allredan husligen nederlåt, eller härefter nederlåtande varda, skola ifrån den tiden, de sig redan nedsatt, eller härefter nedsättande varda, åtnjuta femton års frihet för alla skatter och utlagor, ehvad namn de hafva kunna, allenast att de efter berörda frihetsårs förlopp till ett visst skattläggas i proportion af de egor, som de häfda och nyttja, men undslippa eljest, lika som andra Lappar, mantalspenningar och knekteskrifning tillika med annat extraordinarie; dock skola de, som en sådan vår förunnade frihet till godo vilja njuta, icke lägga sig allena på öfverflödigt svedjande, som Vi med missnöje förnimme härtill af en del skedt vara, hvarigenom både skogen utödes och skogseld lätteligen kan förorsakas, utan vara förpliktade landet så väl med hus att bebygga, som ock medelst åkers uptagande och ängars uprödjande så att excolera och upbruka, som det annorstädes i våra provinser vanligt är. Hvarföre Vi ock härmed allvarligen befalle våra landshöfdingar och de öfriga våra betjente der i orten, att de icke allenast hafva ett noga inseende der uppå, att igenom slikt öfverflödigt svedjande skogen icke måtte utödas, och i synnerhet Kitka och Manselke byars Lappar, som öfver de hos dem nedsatte Finnars myckna svedjande klaga, i detta mål intet prejudiceras, och således ej få tillfälle sig vidare deröfver att besvära, utan ock tillhålla landtmansnybyggare, som sig der nedsatt eller nedsättande varda, att de, som förberördt är, upbruka landet till åker och äng samt bebygga deras hemman med nödvändiga hus. Det alle etc.

N:o 13. *Utdrag af Kongl. Plakat och Förordning den 27 Augusti 1723, angående de friheter och förmåner, hvilka alla de i gemen hafva att njuta, som här i riket och der under lydande provinser några metall- samt mineral-streck och nyttiga bergarter upfinna, angifva och i gång bringa.*

Vi FRIEDRICH etc. göre veterligt, det hafva forne Sveriges rikets lofvärde Konungar, af särdeles omsorg för bergverkens upkomst och förmering här i riket och de der under lydande provinser, låtit författa flera nyttiga förordningar till samtliga undersåtarnes upmuntring, att mer och mer ombeflita sig nya metall- och mineral-streck eftersöka och upträcka, igenom hvilkas rätta bearbetande så väl kronan en viss inkomst, som undersåtarna till deras förkofring mångahanda nytta och fördel tillflyta kunde, samt till den ändan låtit, i synnerhet år 1649, af trycket utgå en förordning under titel af Bergsprivilegium, jemväl samma år, såsom ock 1673, speciela privilegier till nya bergverks uptagande och inrättande uti Storfurstendömet Finland samt Norrländerna och Lappmarken, hvaruti åtskilliga friheter och förmåner dem äro blifna tillagda, som några nyttiga metall-streck kunde på de orterne upfinna och angifva; men emedan dessa förordningar igenom tiden torde nu hos mången kommit i förgätenhet; jemväl utom dess, under de i framflutne tjugo års tid påstådde krigssvårigheterna samt andra skedda förändringar, och särdeles igenom den inrättade knekteindelningen, de friheter, som samma förordningar innehålla, ej kunnat komma af vederbörande upfinnare i alla delar till godo att njutas; en del också låtit sig afskräcka ifrån dylika underjordiska skatters upträckande af den inbillningen och fruktan, att deras egendom och egor, hvarest sådant kunde finnas, skulle på något sätt göras dem osäkra eller gå dem ifrån i anledning af de orden uti 1649 års Jernbergsordnings 4 §, att alla grufvor, af hvad slags malm och metall de helst äro, skola räknas och hållas för kronans regal; ty hafve Vi, af den nit och sorgfällighet, som Vi äfven drage för vårt rikets och våra trogna undersåtars bästa och välfärd, nödigt eraktat, medelst detta vårt öppna plakat, ej allenast att konfirmera och stadfästa de förra ofvannämnda och flera i detta mål utgångna privilegier och helsosamma förordningar, utan ock till hvars och ens desto större säkerhet och bättre underrättelse, efter närvarande tiders beskaffenhet, dem samma ytterligare att förklara och med än flera förmåner att tillöka, på efterföljande sätt.

---

6. De, som uti Norrland, Lappmarken och Finland bergverk up-
täckta eller inrätta vilja, skola jemte de redan utnämnda förmåner jem-
väl med flere frihetsår blifva understödda, likmätigt ofvannämnda 1673
års kongl. förordning, allt efter som bergsbruket i anseende till dess
mindre eller mera svårigheter och aflägsenhet samt derigenom förorsakade
omkostnader kan af vårt Bergskollegium pröfvas till dess uptagande och
uprätthållande betarfva, på det innehafvarne deraf icke igenom allt för
svåra afgifter må nödsakas sina verk öfvergifva och sin egendom med
skada derpå använda och äfventyra.

N:o 14. *Kongl. Kungörelse den 20 November 1741, angående ödeslands
uptagande i Vesterbotten¹⁾.*

Vi etc. göre veterligt, att såsom i Vesterbotten finnes ödesland,
som till åker och ängs uprödjande är tjenligt; och Vi i nåder äro om-
tänkte, huru och på hvad sätt slika trakter och belägenheter må skynd-
samast kunna blifva upodlade, på det riket derigenom äfven med tiden
någon båtnad och förmån må tillflyta; alltså hafve Vi, i betraktande
här af samt uppå Rikens Ständers vid den sist öfverståndna riksdagen
hos Oss gjorda underdåniga anhållan, sådant härmed allmäneligen velat
kungöra, och att hvar och en, af hvad stånd han vara må, som vill
upodla något af slikt land, som förberördt är, skall i evärdeliga tider
få njuta, ega och besitta det samma under frälsemanna rätt och der-
jemte i tio års tid med allt sitt folk vara fri för all personlig afgift,
samt dessutom i femtio års tid fri för all hemmans afgift, under hvad namn
den vara må, men efter dessa frihetsårens förlopp allenast utgöra de
utskylder, som följa frälsehemmans natur och beskaffenhet efter; kom-
mande de uptagna hemmanen då först att undergå rotering; hvarjemte
Vi härmed i nåder försäkre, att de, som äro hugade att uptaga något
af merberörda ödesland och sig hos Oss i underdånighet anmäla, skola
strax undfå sina frihetsbref på de omförmälda vilkor, och derjemte vid
sin ankomst till orten med all görlig och tillbörlig handräckning af

¹⁾ I fråga om tillämpning af denna författning och ofvan intagna kongl. privilegium den
9 Augusti 1673, på hvilka författningar grundats upplåtelse af s. k. odlings- och bergverks-
distrikt, hänvisas till de under innevarande år 1872 till trycket befordrade underdåniga be-
tänkannden angående stockfångst- m. fl. privilegier i Norr- och Vesterbottens län, afgifna dels
af Kammarkollegium och dels af den år 1868 tillsatta skogskomité.

vederbörande befallningshafvande blifva understödde; såsom ock Vi vilje vara dem med all kongl. nåd välbevågne. För öfrigt och till yttermera befrämjande af ett för det allmänna så nyttigt företagande hafva Vi jemväl i nåder velat förunna alla af ridderskapet och adeln, som i Vesterbotten uptaga och upodla jord, att de må uppå tionde delen af sådan uptagen jord i evärdeliga tider åtnjuta säteris frihet. Det alle etc.

N:o 15. *Kongl. Reglemente den 24 November 1749 för dem, som antingen redan bo och bygga i Lappland eller ock hädanefter till landets upbrukande derstädes sig nedsätta vilja.*

§ 1.

Eho, som vill sig uppå någon till nybruk tjenlig plats husligen nedsätta och nybruk uptaga, han bör först hos landshöfdingen sig anmäla samt derå skriftligt lof och tillstånd anamma.

§ 2.

Sedan eger landshöfdingen att låta syna och undersöka om den till nybruk upgifna platsens beskaffenhet i anseende till jordmånen, om den är duglig eller ej, och huruvida den tilltänkta upodlingen länder någon annan till förfång, hvaröfver, och helst då tvist sig yppar, utslag meddelas och utfärdas bör, samt dervid i akt tagas, hvad i 6 och 7 §§ här nedanföre stadgas.

§ 3.

Besigtningar och synerna förrättas af kronofogde, länsman och tvänne nämndemän; men skulle nybyggaren med deras göromål icke åtnöjas, och det tvistiga vore af den beskaffenhet, att landshöfdingen det icke annars urskilja kunde, då förordnar han domhafvande, som med häradsnämnd uti kronobetjentes närvaro in loco ransakar och deröfver sitt betänkande afgifver.

§ 4.

Den, som fått tillstånd nybygge uptaga, åligger ock om verkställigheten så sorgfällig vara, att han aldrasist inom tu års tid må hafva gjort någon början med hus upbyggande och jordens upodlande, så att skönjas kan, det han har fullt allvar med nybyggets uptagande, och

icke i blott upsåt andra ifrån den platsen utestänga. I annan händelse hafve sitt erhållna tillstånd förverkat, och varde den rätten att derstädes anlägga nybygge updragen en annan, helst den, som är af någon förmögenhet, eller sig först anmäler.

§ 5.

Efter platsernas och orternas beskaffenhet och i anseende till mer och mindre erforderligt arbete, innan hemmanet möjligen kan sättas i stånd, kommer väl häradsstingsrätten, efter förut af kronofogde, läns- och nämndemän hållen syn och besigtning, att projektera och landshöfdingen att bevilja frihetsår; men dock må ej flere än femton års frihet beviljas, enligt kongl. brefvet af den 8 Juli 1695, så framt icke besynnerliga skäl och orsaker dertill styrka, såsom att stället fordrar mera arbete och kostnad än vanligt är, och ingen derföre kan eller vill samma lägenhet utan flere frihetsår uptaga och bearbeta, eller hvad mera i jemförelse dermed kommer; äfven som ock, i fall några besynnerliga förmåner vid ett eller annat tillärnadt nybygge förekomma skulle, igenom hvilka lättheten af åker och ängs rödning stode att förmoda, så kan nybyggaren låta sig åtnöja med mindre än femton års frihet, särdeles när åbon, efter deras förlopp, hvarken blifver besvärad med soldatprestationen eller några onera personalia.

§ 6.

Efter frihetsårens förlopp skola nybyggen geometrice aftagas och skattläggas, icke just efter de gränser och rämärken, som vid första utsyningen upgifvits, utan till det mantal, som de egors beskaffenhet, hvilka åborne vilja hafva och utan andras förfördelande kunna få under hemmanen, befinnes svara före; och må en äldre nybyggare icke så underslås alla de trakter och till upodling tjenlig mark, som han begär och efterstår, men till upbrukning ej medhinna kunde, att icke äfven den, som brede vid honom sig nedsatt eller bygga vill, kan få så mycken till nybruk tjenlig jord uti åker och ängs tillfälligheter, att han också må sig derstädes berga och uppehålla, fast icke alltid med så stort hemman, som den äldre, hvilken, så mycket möjligt är och utan publici prejudice ske kan, bör njuta sin flit och arbete till godo, hvarföre ock intet uparbetadt åker- eller ängsland kan honom fränkännas och någon annan tilläggas, utan med hans goda vilja och emot betalning, som arbetet hans pröfvas värdt vara.

§ 7.

Ej må någon räkna sig hafva upodlat och nedlagt arbete å sådana ställen, hvarest han uprest en eller annan höstack, hässja eller lada, till inrymmande af det hö och foder, som sjelfva naturen, utan dikning och rothuggning, gifver; men för upodlad må den trakt och lägenhet anses, som igenom kärrens och mossars utdikande samt träns barkande och rothuggande gjorts nyttig och brukbar till åker och äng. I följe deraf eger och ingen större rätt till hö- och skog-myrrer, hvaraf en nybyggare kan hafva tillfälle och nödigt sig i första början af nybyggets inrättande att betjena, än så vida brist vara kan på andra när belägnare och till rödning dugliga platser, och ingen annan nybyggare tillkommer, som slika myrrer bättre betarfva torde; så varder ej heller den förfördelad, som för ett eller annat nybygges yttermera inrättande skull mister de platser, dem han blott till fogel- och djurfänge brukat; likaledes fiskevatten och andra lägligheter, som ej egentligen syfta på jordbruket.

§ 8.

Nybyggares vidlyftiga fikande och farande omkring skogarna efter vildt och i afsigt slikt att fånga och fälla, har hittills mycket hindrat jordens och landets upodlande; och som lappallmogen, hvilka till en del för slikt skatta, nogsammt medhinna att fånga och skjuta allt det vildt, som under namn af dyrare skinnvaror kommer; alltså hafva nybyggare dermed hädanefter sig ej vidare att befatta, andra till men och sig sjelfva till hinder vid hemmansbruket, än allenast inom en half mil ifrån deras hemvist; och då en annan nybyggare kommer brede vid honom sig att nedsätta, har den förre ej att tillegna sig någon enskild egande rättighet på något djur- och fogelfänge inom samma trakt, utan nyttja de det gemensamt. Men hvad rof- och skadedjuren angår, så förhålles dermed efter allmän lag.

§ 9.

Så mycket möjligt är, bör hvar och en nybyggare bibehållas vid fiske till sitt behof, och derföre får icke den ena underslås så mycket fiskevatten, der det finnes, till evärdelig ego, att icke en annan och så många, som kunna rymmas på de der till nybruk tjenliga varande platser äfven kunna få idka fiske till sin bättre tarf och utkomst.

§ 10.

I Lappland gifvas icke så många förhinder, som nere å landsbygden, hvarest hemmans brukarne ej sällan besväras med skjutsande, durchmarcher, inqvarteringar och många andra sammankomster vid mantals-skrifningar och flere upbördsterminer, hvilka i lappmarken dels aldrig, dels ock sällan, förefalla, och hvarföre jordbrukarne derstädes kunna bättre medhinna att sköta och ansa hemmansbruket; dock, och på det alla i lappmarkerna till nybruk tjenliga orter må så mycket heldre varda uptagna och i nyttigt stånd försatta, bestås på $\frac{1}{4}$ mantals hemman, hvar-est bonden sjelf är arbetsför, en fullvuxen dräng och piga; men på $\frac{3}{8}$ och $\frac{1}{2}$ mantal må åbon hafva en hel- och halfvuxen dräng samt tvänne pigor; dock ifall någon åbo vill åtaga sig att till en viss tid med störrre eftertryck förbättra och upbruka sitt nybygge, då nekas honom icke att antaga mera folk, i synnerhet af sina egna barn, för hvilkas arbete han likväl årligen har att göra besked och med kronobetjentens intygande in för tingsrätten bevisa, att allt, hvad han utfäst sig till om jordbruket, behörigen verkställt blifvit.

§ 11.

Flere arbetshjon, än i föregående § utsättes, må ingen nybyggare, efter frihetsårens förlopp, hafva och hysa; och vare, om det är karl, som sig öfver det tillåtna antalet på nybygget uppehåller, han till krigstjenst förfaller, der han icke inom ett års förlopp, sedan han fyllt sina 21 års ålder, antingen utser sig och antager eget nybygge eller trädt i årstjenst. De drängar åter, som icke kommit till samma ålder, så väl som qvinfolk, hvilka på nybygget äro öfver det redan utsatta antalet, böra äfven söka sig om årstjenst; men i annan händelse tjene ett år hos angifvaren för half lön, och hafve sedan frihet att söka sig tjenst med full lön, och sådant utan åtskilnad antingen öfverlopps hjonet är nybyggarens barn, slägtunge eller tjenstehjon.

Huruvida någon, medan frihets åren vara, må få hafva utaf dess egna barn flere personer, än i föregående § utsatt är, det pröfve landshöfdingen.

§ 12.

Hvad svedjande angår, så kan en nybyggare, i fall han icke medhinner att på annat sätt upbruka de trakter, som han ärnar till äng och åker uprödja, såsom medelst skogens barkande och rothuggande, hvilket desto nyttigare är, som matjorden derigenom icke förbrännes,

derstädes i förstone bruka svedjeland; men annars förhålles med svedjande i lappmarken efter allmän lag.

§ 13.

Så snart någon skogseld förmärkes sig hafva yppat, åligger det den, som elden varse blifver, igenom natt och dag sådant kunnigt göra hos nästa kronobetjent samt kalla tillhopa grannar och angränsande byamän till eldens dämpande och släckande, vid plikt och ansvar, som lag i slikt fall utsätter: skynde sig ock alle, som bådade och tillsagde eller eljest elden varse blifva, till den ort, hvarest skogseld å färde är, och vike ej dädan, förr än all vidare fara synes vara förekommen, och kronobetjent gifver hemlof, samt i det närmaste undersökts, af hvad tillfälle och igenom hvilkens förvällande elden lös kommit.

§ 14.

Ehuruväl nu mera och sedan sådana mått tagna blifvit, att en och hvar, som ärnar nybruk uptaga, skall, der fiskevatten finnes, ega frihet att fiska till husbehof, samt att den, som flere egna barn hafver än det antal af tjenstehjon, som i 10 § medgifvet är, han kan, om så nödigt pröfvas, få dem hos sig behålla med vissa vilkor, så väl under som ock efter frihets årens förlopp, intet annat förmodas kan, än lära alla nybyggen blifva under påstående frihet behörigen upbrukade och i stånd satta; dock, och på det en nybyggare må desto bättre veta, hvad honom under frihets åren åligger att göra; så vill Kongl. Maj:t i nåder hafva förordnat, att laga hus på ett nybygge skola bestå af en stuga och kammar tillhopa af åtminstone 12 alnars längd och 10 alnars bredd, med tak, golf, spis, bakugn och nödiga fönster, kornlada med loge, bred 11 alnar inom knutarna och så lång, att otröskad säd efter 4 å 5 tunnors utsäde der uti rymmas och bergas kan, så ock stolpebod, få- och foderhus samt stall efter nödtorften. Hvad nybyggarna till äfventyrs utaf dessa hus för emellankomna laga förfall icke medhunnit under frihets åren, det bör sedan och inom viss förelagd tid fullbordas, vid vite eller att drifvas från hemmanet, sedan bristfälligheterna af honom utsökta blifvit, allt efter omständigheterna. Kommande i öfrigt, vid hemmanets bruk och vid makt hållande, att tjena nybyggarna till efter rättelse, hvad uti allmänna lagen 27 kap. byggningsbalken stadgadt är.

§ 15.

Enär nybyggarna eller hemmansbrukarna i Lappland sig efter detta reglemente rätteligen förhålla och utvisa behörig åhåga, flit och arbetssamhet vid jordbruket, så skola de till godo njuta de fri- och rättigheter, som förre förordningar och detta reglemente dem tillägga, i det de och deras barn skola undgå alla andra utlagor, än hvarföre hemmanet kan varda skattlagdt, som de ock då ifrån utskrifningar och soldathåll varda förskonte.

§ 16.

Beträffande i öfrigt de närmaste omkring kyrkorna belägna orter, så har ingen prestman, som redan innehafver allt hvad han till landbruk, bete och utmark betarfvar, rättighet till den ort, han allenast brukat till fisk-, fogel- och djurfänge eller mulbete för sina renar och boskap, och är belägen öfver $\frac{1}{4}$ mil ifrån kyrkan, då en nybyggare sig till nyttig marks uptagande angifver och vill sig husligen nedsätta. De hömyrer, som finnas på gamla prestbolen öfver en half mil ifrån kyrkan, nyttje presten till dess någon annan sig dertill anmäler, i fall presten har närmare lägenhet till ängars uprödjande, hvartill hela församlingen kan vara honom behjelpig efter handen, och till dess presten kunde få så stort ängsland upröjdt, att åtta kor och en häst kunna underhållas; hvarefter nybyggare må sätta sig så när kyrkan, som sig göra låter, och nyttje fiskevatten, sedan presten det närmaste till husbehovsfiske blifvit tillslaget. För den mark, presten sjelf upodlar och i 15 år nyttjat, njute han ingen vidare ersättning; men har han mindre tid fått nyttja en eller annan upröjd plats, då har han att undfå proportionerlig betalning af församlingen, när han med döden afgår och icke njutit befördran till bättre lägenhet; och sedan kommer en sådan upröjd mark den efterträdande predikanten till godo.

Skolmästarne, som tillika äro spismästare för skolbarnen, kunna ej heller alldeles vara utan åker och ängs bergning för några kor och en häst; hvartill upodlingsjord och lägenheter först och fram för nybyggarna, äfven af de närmast till kyrkan belägna land, kommer att utses, jemte nödigt mulbete.¹⁾

¹⁾ Enligt Kongl. Bref den 19 December 1741 till Kammarkollegium och Kammarrevisionen, rörande ecklesiastikverket i lappmarken, äro alla de, som vid ecklesiastikverket i lappmarken göra tienst och njuta lön, frikallade för centonal och bevilling.

Kongl. Brefvet den 17 November 1743 till direktionen öfver ecklesiastikverket i lappmarken stadgar, att »presterna i lappmarken och deras tienstefolk må förskonas för mantalspen-

*1/4 mil
öfver kyrkan
65.*

§ 17.

Slutligen drager Kongl. Maj:t till landshöfdingen i orten det nådiga förtroende, att han icke allenast öfver detta reglemente och dess efterlevande en noga hand håller, utan ock igenom vederbörande kronobetjente så föranstaltar, att ödemarker i Lappland på allt möjligt sätt må varda upbrukade och med folk bebodda.

N:o 16. *Lappfogde-instruktion den 5 Augusti 1760.*

Kongl. Maj:ts nådiga instruktion, hvarefter kronofogdarne i lappmarken, så de, som nu äro, som de, hvilka härefter dertill kunna blifva förordnade, uti sina tjensters och sysslors förrättande sig i underdånighet hafva att rätta.

§ 1.

Kronofogden skall vara Kongl. Maj:t, dess högt älskeliga gemål och lifsarvingar en huld, trogen och rätträdig tjenare, dess gagn och välfärd i all mätto efter yttersta förmåga söka att befrämja, men skada, förderf och fara afvärja och i tid tillkänna gifva, alldeles som en redlig undersåte egnar och bör; till hvilken ända han så skrift- som muntligen skall aflägga en sådan ed, som följer:

»Jag N. N. lofvar och svär vid Gud och hans heliga evangelium, att jag vill och skall för min lagliga utvalda Konung hafva och hålla den stormäktigste Konung, Adolf Friedrich, Sveriges, Götes och Vendes Konung etc. etc. arfvinge till Norge samt hertig till Schleswig Holstein etc. etc. på sätt och vis, som Riksens Ständers val och förening af den 23 Juni 1743 stadgar och bjuder, och efter dess dödeliga fränfalle, hvarmed den högste Guden nådeligen länge fördröje, Kongl. Maj:ts manliga bröstarfvingar, arfvinge efter arfvinge. Jag skall ock, efter den uprättade och stadfästade regeringsformen och ofvanbemälda förening, Kongl. Maj:t, min allernådigste Konung, rätt lydriad hålla, vid dess fullkomna och all konungslig rätt styrka, som svarligt vara kan både för Gudi och mannom. På det högsta skall jag ock låta mig angeläget vara att främja och befordra allt hvad, som Kongl. Maj:ts höghet och Ständernas fri- och rättighet uti en eller annan mätto till trogen tjenst och nytta länder; så ock hindra och afvärja all skada och förderf, samt i tid tillkänna gifva, om jag märker något sådant å färde vara.

ningarnes erläggande, helst sådant för kronan kan vara en ganska ringa och okänbar afsaknad, men för desse prester, som hafva ett svårt arbete och ringa inkomst, till någon hugnad och upmuntran ländande.»

I synnerhet skall jag icke hemligen eller uppenbarligen själf eller genom andra, med råd eller dåd, på något sätt söka att införa, uphjelpa och befordra det oinskränkta konungsliga enväldet eller den så kallade suvereniteten, utan den samma på det högsta med lif, krafter och förmåga söka att afvärja och emotstå; skolande ock uptäcka och genast kunnigt göra, om jag förmärker något till dess skadeliga införande i riket af andra stämplas och förehafvas. Och emedan Kongl. Maj:ts och Rikens Kammarkollegium behagat uplåta och anförtro mig kronofogdesysslan uti N. N. lappmarker; ty vill och skall jag icke utur akt låta något, som till min syssla hörer och antingen redan är eller hädanefter till min efterrättelse kan anbefaldt blifva, utan altsammans efter bästa förstånd och förmåga sköta och i verket ställa, samt noga tillse, det kronans tillståndiga rätt och inkomster icke på något sätt genom mitt förvällande varda förminskade, utan fast heldre, i hvad mätto det sig rätteligen göra låter, förökta och förmerade, samt det, som efter jordeböcker och undfägna order upbäras bör, i rätt och föreskrifven tid infordra samt till sin ort efter order och qvittens afleverera; landets hushållning och upbrukande skall jag efter yttersta förmåga söka att uphjelpa och befordra, samt begångna brott icke nedlägga, utan förbrytaren derföre till laga ansvar ställa.

Detta allt vill och skall jag troligen efterkomma, som en upriktig och rättvis kronofogde väl egnar och anstår, utan alla påfund och arga list; och till den ändan vid den mig nådigt anförtrodda sysla således uti allt mig förhålla, som jag det inför Gud, Kongl. Maj:t och Rikens Ständer tryggeligen vill och kan försvara: Så sant mig Gud hjelpe till lif och själ!»

§ 2.

Länsmän, som till kronobetjening uti Lappland antagne varda och med löner försedde, böra derstädes bo och vistas samt särskildt nybygge för sig uptaga; och tillkommer det landshöfdingen att förordna, uti hvilken socken den länsmän, som har mera än en socken, sig nedsätta bör; utsökande helst sina boställen nära intill kyrkorna, på det de vid påfordran må kunna lemna presterskapet den handräckning, som vederbör; som ock att lappmarks allmoge må desto bättre få lära och erfara bästa sättet till ödelands upbrukande, jemte andra nyttiga hushållsvetenskaper. Och böra de uptagna och under frihet stående nybyggen hvar 3:dje år synas, och äfven vid frihetsårens förlopp, att erfara huru åborne sin pligt fullgjort.

§ 3.

Vid upbörden hafver fogden att ställa sig till rättelse den jordebok, som nu är eller framdeles genom landshöfdingens föranstaltande kan fastställd varda, hvad skattelapparna angår, så att den summan, som på hvarje by derutinnan påføres, må varda riktigt och utan afkortning årligen upburen.

§ 4.

Enär någon skattelappman blifver fattig eller oförmögen, eller ock genom döden afgår, utan att hafva barn eller efterträdare, som kunna erlægga dess förra skatt, måste de öfrige i byn, såsom af ålder vanligt varit, lika fullt utbetala byns hela skatte summa efter den fastställda jordeboken. Och tillkommer det länsman med 2:ne nämndemän att jemka byns skatt emellan grannarna efter hvars och ens tillstånd och välmåga, samt derom gifva kronofogden besked, till rättelse vid upbörd; men skulle någon finna sig missnöjd vid sådan jemkning, så må häradsrätten med kronofogden den klagandes omständigheter skärskåda, och hvad skäligt är utnämna, hvarefter ock upbörd sedan för sig går, änskönt ytterligare påminnelse dervid göras kunde; dock den obetaget, som förmenar sig i ty mål vara något för när skedt, att få hos landshöfdingen sina besvär andraga, och i fall han finna skulle, att någon vore för högt i skatten ansedd i jemförelse emot dess grannar och de grunder, som vid slika tillfällen tagas, bör det vid nästa års upbörd rättas och jemkas.

§ 5.

De unga lappallmogens drängar, mågar och söner, som icke äro i föräldrarnas och husböndernas betjening, utan hafva egna hushåll, renar och närings fång, böra väl efter förra vanlighet underhjelpa skatten i den by, hvaruti de vistas, dock så, att desse nya hushållare, efter möjligheten, i början varda lindrade i skatten.

§ 6.

Vill någon skattelappman för arf eller giftermål eller andra skäligen orsaker skull flytta på annat land, gifve det tingsrätten och kronofogden tillkänna, som deröfver höra allmogen i bylaget. Hafver den, som flytta vill, någon annan i sitt ställe, som kan svara för dess innehafda land och skatt, må flyttningen tillåtas; dock kungöres det kronobetjenten i

samma ort till i akt tagande vid skattens upbärande derstädes. Eho, som annorlunda och utan erhållet tillstånd flyttar, bör återhemtas och vid tingsrätten beläggas med den plikt, som brottet förtjena kan.

§ 7.

Kronofogden bör ock tillse, att icke flere uti någon by sig intränga, än lägenhet för dem finnes, utan böra de, som å nyo tillkomma och för byn icke nödiga äro, förvisas till sådan by, hvarest bättre utrymme gifvas kan; och uti allt detta bör lappallmogen med all vänlighet bemötas och upmuntras, på det att de icke må taga sig orsak att flytta utur riket.

§ 8.

Uppå landtbönder och nybyggare i fögderiet bör årligen en särskild jordebok uprättas på hemmantal och ränta med åbons namn, samt hvar tredje år deruti beskrifvas 1:o huru stort hemmantal som besittes, 2:o utsädets quantum, 3:o hvad och huru mycket afvel af kreatur underhålles, 4:o huru många fullväxta hjon der finnas af man- och kvinnokön, och ändtligen 5:o den årliga utlags summan, hvilken jordebok äfven vid tingsrätten examineras och verificeras. De nybyggare, som ännu icke gifvit någon skatt, böra ock i denna jordebok införas med föregående omständigheter, som ock hvad tid de blifvit uptagna och på huru många frihetsår, samt hvilket år de skatt erlägga böra; hvarförutan vid frihets årens expirerande en behörig husesyn af fogde eller länsman och nämndemän hållas bör, som intygar, huru bonden sin skyldighet fullgjort, så med hus och bygnader som åker och ängs uptagande.

§ 9.

Enär sådana frihets år äro till ändan lupna, bör hemmanet vid tingsrätten uti kronofogdens närvaro provisionaliter skattläggas, och skatten derefter upbäras; och sedan har fogden att gifva sådant vid landskontoret tillkänna, då landshöfdingen beordrar landtmätaren det samma geometrice aftaga, hvarefter skattläggningen vid nästa ting kommer att uprättas och examineras till landshöfdingens öfverseende och fastställande.

§ 10.

Ehuruval lappmarks allmogen efter gammal plägsed är skyldig att utbetala till fullo den å hvarje by utsatta skatt, utan afseende derpå,

att en eller annan lappman i byn blifvit utfattig eller genom döden afgått; så finner Kongl. Maj:t dock skäligt, enär något lapp-land blifver anslaget till nybyggen, så att det ej vidare af lappfolket kan nyttjas till rendjursbete, fisk- och djurfång, det lappbyn icke vidare bör graveras för ett sådant derifrån gånget lapp-land, utan kommer dess i jordeboken påförda skatt att afdragas ifrån byns skattesumma, emedan kronan undfår större ränta af nybyggen, efter frihetsårens förlopp, än den förra lappskatten, dock att ingen lappman drifves ifrån renbetet på mossedar och berg, som endast för dess renar men icke för nybyggares kreatur tjenliga äro.

§ 11.

Som Lapp skatten, alltifrån den tid skatt af dem fordrad blef, den samma dels uti persedlar till och med 1694 och dels ifrån den tiden uti specieriksdalrar erlagt; men uti senare tider allenast uti kurant silfvermynt blifvit uptagen och beräknad;¹⁾ alltså och emedan riksdalrar specie nu mera icke äro till fångs, men alla lappmarksvaror likväl, i jemlikhet af den differens, som är emellan berörda myntsorter, till högre pris upstigit; ty åligger det kronofogden att noga eftersinna och med förslag till landshöfdingen inkomma, på hvad sätt kronan må komma till ersättning för en sådan existerad afsaknad uti lappmarks räntan, antingen genom vissa pelterier eller andra persedlar, som allmogen utgöra kunde, efter det pris beräknade, som emot riksdalers värde svara kan, hvilka sedan till de handlande genom offentlig auktion föryttras kunde, hvarigenom ock pelterier komma uti svenska handlandes händer, och icke till Norge och Ryssland.

§ 12.

Uppbörden i lappmarkerna sker på samma tid, som ordinarie vinterting och marknad hålles, då skatten på en gång och till fullo bör utgå, utan att någon rest må derå lemnas eller vidare krävas.

§ 13.

Uppbördsboken på lappskatten inrättas sålunda: att in debito uptages den summa, som efter vanligheten af hvar by utgå bör; och in credito införes, huru mycket hvar och en derpå betalt. Men hvad

¹⁾ De fel, som göra omening i denna §, finnas ej mindre i det af Kammarkollegium afgifna projekt till instruktion än i den uti Kammarkollegium förvarade, med Kongl. Maj:ts underskrift försedda originalförfattningen.

nybyggare angår, så uprättas en sådan jordebok på kolumner, som i 8 § förordnad finnes, å den ena sidan, och å den andra gent emot utföres hvad en hvar erlagt. Sedan böra dessa jordeböcker och upbördslängder vid tinget offentligen upläsas, och man från man, som skatt och ränta erlagt, noga examineras, samt efter befunnen riktighet af tingsrätten verificeras; och hvarigenom både kronan och lappmarks inbyggare vinna all åstundad säkerhet, och i anseende hvartill qvittenser på lappmarks upbörd ej nödiga äro; dock, i fall en eller annan skulle åstunda qvittens på den betalda utlagan, bör upbördsmanen det utgifva.

§ 14.

Efter fulländad upbörd uti hvarje lappmark bör kronofogden, efter undfångna order, tilldela ecklesiastikstaten hvad den hafva bör, emot riktigt qvittens; och enär upbördens öfver hela fögderiet är förrättad, åligger honom de öfverskjutande medlen till landtränteriet, under titel lappmarksränta, jemte förslag till landskontoret skyndsamligen afleverera, samt inom Juni månads utgång till landskontoret afgifva underskrifven räkning med sina verifikationer, så till upbörd som utgift; och sådant vid tio daler silfvermynts vite, landskontorets ensak.

§ 15.

För de sakören, som vid lappmarkstingen kunna ådömda blifva, bör fogden äfven verifierad räkning till landskontoret inom ofvannämnda tid afgifva; bifogande till upbördens tingsrätternas saköres längder, och till utgiften vederbörandes qvittenser; samt i fall någon sakfälld ej orkar böta, utan i det stället pliktat med kroppen, bör tingsbevis anammas om verkställigheten deraf, men ock i fall hvarken sakören eller plikt vid något ting blifvit ådömda, bör äfven deröfver domhafvandes bevis utfordras och räkningen biläggas.

§ 16.

På de tider, då upbörd och marknad hålles, och allmogen gemensamt tillstädes är, bör fogden i synnerhet underrätta sig, huru 1751 års gränsetraktat af ömse sidors undersåtar efterlefves; och åligger honom deröfver noga hand hålla, hvarmedelst emot berörda traktat och dess bihang icke något förelöpa må. Och på den händelse något förekomma skulle, som han icke funne sig i stånd att rätta, bör han sådant med alla tillhörande omständigheter hos landshöfdingen föredraga och dess befallning afvakta.

§ 17.

Kronofogden åligger att göra sig väl och noga underrättad 1:o huru åkerbruket till bästa nytta skötas kan, 2:o hvilken jordmån dertill tjenligast vara må, och 3:o om ängars rödjande och skötsel, om hvilket allt af de tid efter annan i trycket utkomna ekonomiska böcker han har att göra sig underrättad, och sedan troligen med högsta flit underrätta lappmarksnybyggarna, till hvilken ända han hvar sommar ifrån medio Juni till den sista Augusti bör resa ikring en eller flera lappmarkssocknar, och der icke allenast besigtiga de redan anlagda nybyggen, utan ock, såsom mera kunskap egande än gemene man, utse och tillkänna gifva, hvarest bekvämliga landskaper och trakter finnas till nybruks anläggande, och hvarom han årligen sin berättelse till landshöfdingen afgifver; såsom ock huru 1749 års reglemente efterlefdt blifver.

§ 18.

De tvister, som upkomma emellan nybyggare och lappallmogen, särdeles uti fiskande, jagt och djurfång samt betesmark, bör fogden söka att bilägga, och tillhålla en hvar att förblifva vid sitt rätta näringsfång, hvilket i synnerhet sker, när berörda reglemente för lappmarksbönder och nybyggare noga efterlefves och handhafves.

§ 19.

Lappmarks nybyggare hafva ifrån äldre tider varit pålagde att fortskaffa fogden med sex renar i skjuts, samt underhåll för honom och dess betjent, men som en sådan pålaga icke kunnat så jemnt emellan allmogen utgå, så finner Kongl. Maj:t bättre vara, att sådan skjuts och underhåll uphäfves, och fogden i det stället tillägges sex öre silfvermynt af hvart hushåll, så af lappallmoge som nybyggare; dock blifva den delen af de senare, som njuta frihetsår, derifrån undantagna, hvilka resepenningar fogden har att infordra på den tid, som lappmarksräntan uphäres, samt sedan all den skjuts och det underhåll, han på sina resor sommar och vinter betarfvar, tillkommer honom att betala efter skäligt pris; och i fall någon tvist derom upkomma skulle, har landshöfdingen sådant att reglera.

§ 20.

Som en fogde uti Lappland icke kan vara utan tjenstefolk, särdeles dräng, då han om sommaren skall resa dels genom ödemarker och dels

öfver sjöar, så lemnas honom tillstånd att af nybyggares barn, der de bäst kunna umbäras, antaga en dräng och en piga, som han föder och lönar efter den ordning, som i Vesterbotten bruklig är. Dock må dessa tjenstehjon mot sin vilja icke förpligtas att längre vara i tjenst hos fogden än trenne år, då han på sådan händelse har att se sig om andra. Skulle något tjenstehjon under samma tid komma att begifva sig i äktenskap, då må tjenstetiden vid årets slut vara till ända.

§ 21.

De med kronans lön uti fögderiet tillförordnade länsmän, som af landshöfdingen i orten befullmäktigas, böra stå under fogdens inseende, och äro skyldiga att efterkomma de befallningar, som han å embetes vägnar till dem gifvande varder, samt i dess frånvaro bestyra om verkställigheten af de sysslor, som i denna instruktion föreskrifna äro, undantagande upbördens, hvilken fogden allena förrättar. Länsmän må ock tillse, att skjutser tillika med dagsverken på kyrka och prestgård samt tingsstuga med dervid följande penningeutgifter, som lappmarksallmogen åligger utgöra, varda rätteligen och jemlikt fördelta och verkställda, hvaröfver han bör ärligen aflemna riktig förteckning och räkning, som vid häradstinget, uti häradsfogdens och allmogens närvaro, komma att upläsas och examineras. Så böra ock länsmän så väl som häradsfogden hafva inseende på skickare eller fjerdingmän, att de förblifva vid de dem tillordnade distrikter i fjellmarken att befrämja skick och ordning ibland lappallmogen, angifva brottmål hos länsman eller fogden och i öfrigt uträtta de bud och ärender, som dem gifvas.

§ 22.

Kan fogden eller länsman upptäcka några malmarter eller mineralier, som äro af importans och utmärka bestånd i längden, vill Kongl. Maj:t honom derföre i nådig åtanka hafva, och låta dess i ty mål ådagalagda flit och trohet på något märkligt sätt vedergällas.

§ 23.

Allt hvad kronobetjenterna i Lappland enligt denna instruktion samt lag och förordningar till Kongl. Maj:ts och det allmänna bästas gagn och nytta finna sig föranlätne att föranstalta och befalla, det åligger lappmarksinbyggare villigt och skyndsamt efterkomma, men deremot stå

de till hårdt ansvar, om de deras embetes sysslor missbruka till någons förtryck.

§ 24.

För öfrigt och i fall dessa lappmarks betjente några sådana mål och ärender förekomma skulle, som i denna instruktion eller allmänna förordningar icke beskrifna äro; så hafva de sådant hos landshöfdingen i orten att anmäla, och dess förordnande afbida. Hvilket alle etc.

No 17. *Kongl. Bref den 20 Juli 1762 till Kammarkollegium, angående frihet för hemmansåbor i Lappmarken från skattens utgörande i speciemynt.*

Adolf Friedrich etc. Uti underdånig skrifvelse dat. den 21 sistl. Juni andraga Rikets Ständer vid nyligen öfverståndna riksdag, det Riksdagsmannen Mats Pålsson Ripi gjort ansökning, att lappallmogen måtte undslippa till kronan betala skatten i speciemynt, och att dem hädanefter kunde frihet lemnas erlægga kronoutlagorna i banko-transportsedlar eller annat i riket gångbart mynt, hvarå tillgång finnas kan. Och alldenstund de nybyggare af lappallmogen, som hafva hemmansbruk och vissa hemvist, äro att anse af lika omständigheter med all annan allmoge, samt således icke heller böra på annat sätt belastas; fördenskill finna Rikets Ständer, det desse af lappallmogen böra vara frie från skattens utgörande till Öss och kronan i speciemynt, utan ega tillstånd erlægga densamma i sådant mynt, som i de öfriga rikets provinser är gängse. Hvad åter angår de af lappmännen, som icke hafva nybyggen utan ombytliga hemvist, och med hvilka är en helt annan beskaffenhet än med de förra; så förbehålla Rikets Ständer sig att öfver dem vid annat tillfälle i underdånighet få yttra¹⁾. Hvilket Eder etc.

¹⁾ Genom Kongl. bref den 11 December 1766 till Kammarkollegium, angående kronoupbörden i lappmarken m. m., blef i anseende till olägenheten deraf, att lappska skatten skulle få erläggas i banksedlar i stället för kurant silfvermynt, stadgadt, att kronoupbörden i lappmarken så af nybyggare som af lappska allmogen skulle utgöras i kurant silfvermynt, på samma sätt som det förut och allt till 1761 års riksdag skett. Se vidare här nedan införda Kongl. resolutionen den 13 November 1794, fjerde punkten.

N:o 18. *Utdrag af Kongl. Resolution och Förklaring den 17 Augusti 1762
på städernas allmänna besvär.*

---

§ 19.

Uti 11 § af den utfärdade förnyade instruktion för lappfogdarna den 5 Augusti 1760, som stadgar, att lappallmogen skulle erlægga skatten till kronan uti pelterien och andra persedlar, efter det pris beräknade, som emot riksdalers värde svara kan, finner Kongl. Maj:t, uppå Vesterbottniska städernas i underdånighet andragna skäl, så mycket mera billigt att tillåta nådig ändring i så måtto, att lappallmogen må äfven hädanefter få betala skatten, efter 1695 års uprättade och 1698 af Kongl. Maj:ts och Riksens Kammar-kollegium stadfästade jordebok, uti penningar, som i denna jordebok ej pålægges bemälda allmoge att betala sin skatt uti pelterien, utan i daler och öre silfvermynt; och det på sätt, som vid denna riksdag särskildt stadgadt är, så om nybyggarna som Lapparna.

N:o 19. *Utdrag af Kongl. Resolution och Förklaring den 17 Augusti 1762
på allmogens allmänna besvär.*

---

§ 22.

Igenom Kongl. Maj:ts nyligen utfärdade förordning och deruti fastställda skattningsmetod, angående lappmarkernas så väl som flere landsorters uphjelpande i riket, förmodar Kongl. Maj:t samtliga nybyggarnes i Lappland underdåniga ansökning om någon skälig lindring uti de dryga utlagor, hvilka dem blifvit ålagda, alldeles uphöra, så mycket mer som Kongl. Maj:t vill tillförordna tvänne landtmätare, den ena för södra och den andra för norra lappmarken, hvilka endast skola sysselsättas med nybyggens revvande och aftagande samt att vara tillstädes vid skattningsarna.

---

§ 43.

Till förekommande af långa och tätt infallande skjutsningar utan betalning, dryga arvoden för utsyningar och andra förrättningar samt ekonomi-målen alltför vidlyftiga omgång, innan de hinna till landshöfdingens afslutande, anhåller lappallmogen underdånigst, att embetsmän, som resa på förrättningar i lappmarken, måtte till den lappallmoge, som dem fortskaffar, betala skjuts på samma sätt, som öfver allt i riket brukligt är, samt att allmogen måtte undslippa betala för utsyningar och ekonomi-förrättningar.

Kongl Maj:t har detta mål i nåder öfvervägat; och, hvad den öfverklagade skjutsen angår, så ehuru icke nämndt är, hvilka embetsmän och betjente allmogen med denna skjuts besvärat, kan det så mycket mindre vara den skjuts, som superintendenten eller den prestman, som i hans ställe förordnas, enligt 1723 års förordning, hvart tredje år till visitations förrättande består, ej heller den skjuts, som presterskapet i lappmarken i embetsförrättningar af fordno njutit, icke heller den skjuts, som domare och lappfogdar en gång om året eller vintertiden haft, som alla dessa skjutsningar för skattläggningen blifvit pålagda; och har allmogen därför njutit lindring i skatten. Enär åter domare, landtmätare och fogde en gång sommartiden resa till hvarje lappmark, och utan invånarnes biträde icke kunna igenom ödemarker samt öfver strömmar och sjöar fortkomma, då böra väl dessa embetsmän sjelfva besörja om sin upkomst igenom bebyggda landet till första nybygge eller lappby, men derifrån framhjelpas till nästa by och så vidare dit de hafva sina förrättningar, samt på lika sätt tillbaka till första by på landet utan någon vedergällning. Men hvar så hände, att andra embetsmän blifva till lappmarken förordnade, vill Kongl. Maj:t låta tilldela dem skjutspenningar lika med det, som sker för Riksens Ständers deputerade till råliniers fastställande emellan Vesterbotten och lappmarkerna, samt Gefleborgs och Österbotens höfdingedömen.

Beträffande åter allmogens sökta befrielse att betala utsyningar och ekonomiska förrättningar; så finner Kongl. Maj:t billigt, det dem en sådan frihet må vederfaras, så att hvarken domare, landtmätare, fogde och flere, som utsyningar och skattläggningar komma att förrätta, böra därför något af allmogen begära eller utfordra, i anseende ej allenast till deras så mycket större upmuntran, som nybyggen i lappmarken äro hugade att uptaga, utan ock att allmogen utan betalning fortskaffar dem igenom lappmarken, som sådana sysslor förrätta.

§ 84.

Till upmuntran för dem, som i lappmarken uptagit nybyggen, men inga frihetsår njutit, utan ifrån deras första inrättning måst derföre betala skatt, änskönt flere år gått förbi, innan åborna deraf kunnat hafva deras lifsuppehälle, anhåller lappallmogen underdånigt att med evärdelig skatterätt på slika nybyggen blifva hugnade utan någon lösen.

Kongl. Maj:t finner billigt, att denna lappallmogens underdåniga ansökning i nåder bifalla, och vill till deras ytterligare hugnad Dess nådiga förordning härom af trycket utfärda låta. Och som hvarje lappby är en viss och ständig ränta ålagd, enligt 1696 års jordebok, så att, ehuru få Lappar inom byn öfverblifva, böra desamma ändock byns ständiga ränta tillfyllest utgöra, men nu igenom nybyggens tillökning flera lapp-land, om icke alldeles, dock till någon del blifva med nybyggen intagna; så pröfvar Kongl. Maj:t äfven skäligt, det lapp-byarne böra njuta lindring i skatten i den mån, allt efter som landen af inbyggare blifvit upodlade, hvarom undersökningar i alla vederbörandes närvaro böra anställas och lindring i skatten lappmännerna derefter förunnas.

N:o 20. *Kongl. Bref den 27 November 1792 till Kammarkollegium, angående lappmarksfrihet för de längst bort belägna nybyggen i Fölinge och Ströms socknar uti Jemtland.*

Gustaf Adolph etc. Uti underdånig skrifvelse af den 12 sistlidne September hafven I anmält nybyggarnes Pål Anderssons och Olof Jöns-sons, såsom fullmäktige för nybyggarna uti Fölinge och Ströms socknar uti Jemtland, hos Eder gjorda ansökning, att bemälda nybyggen ej allenast måtte blifva befriade för all ref- och skattläggningskostnad utan ock, efter ytterligare begagnade frihetsår, endast få utgöra en skäligen jemkad afgift till Oss och kronan, i likhet med hvad Vesterbottens nybyggare är vordet förundt. Och länder Eder i nåder till svar samt vederbörandes underdåniga efter rättelse, det Vi, i afseende på de af Eder härvid omförmälda särskilda omständigheter, i nåder vilja hafva samtyckt, att de längst bort belägne nybyggare måga få till godo njuta den metod, som för Vesterbottens lappmarks nybyggen blifvit antagen, så att, sedan kronofogden i orten med tvänne närmast boende nämndemän om nybyggets åker och äng samt huru många kreatur der kunna födas,

gjort sig behörigen underrättade, en draglig penningaränta varder det samma åsatt, utan utgörande af de andra onera, som de gamla hemmanen i socknarna vanligen åtfölja.

Hvad åter angår de nybyggen, som ligga allenast 1, 2 à 3 mil ifrån socknekyrkorna, så emedan Vi med Eder anse nödigt, att deras åker och äng m. m. blifva genom landtmätare-refning utrönta, kunna åborna derå icke undgå en slik refning och egobeskrifning att påkosta; men vidkommande sjelfva skattläggningen, så vilja Vi i nåder hafva tillåtit, att densamma, i likhet med hvad för Finland de senare åren blifvit vidtaget, må af landskontoret författas, sedan landtmätarens refning och beskrifning öfver åker och äng samt nödtorftig skogs- och betesmark dit inkommit. Vi befalle etc.

N:o 21. *Kongl. Resolution den 13 November 1794, angående sökt stadfästelse å lappmarksfriheter m. m.*

Kongl. Maj:ts nådiga resolution uppå nybyggarnes i Åsele lappmark af Vesterbottens län igenom deras fullmäktig vid sista riksdag Olof Almoth underdånigst gjorda ansökning 1:o om nådig stadfästelse på de dem förundte privilegier uti Kongl. plakatet af den 27 September 1673, Kongl. resolutionen af den 19 September 1720¹⁾ samt reglementet af den 24 November 1749; 2:o att sedan ett nybygge efter frihets årens slut blifvit till sitt område afskildt och med fastställd ränta belagdt, samma ränta måtte förblifva oförhöjd, ehvad nybygget är i en mans hand eller blifver fördeladt emellan flere, och icke, såsom på en del ställen skall skett, förfaras, att nemligen då ett nybygge blifvit klufvet, det skall hafva fått dubbel ränta, oakadt egorna icke blifvit förökta; 3:o att nybyggarna i förenämnda lappmark måtte i likhet med svenska och finska allmogen i nåder tillåtas att lösa sina hemman till skatte för trenne års räntor, utan någon skattevärdering, emedan en sådan värdering skall falla dem mera kostsam än sjelfva köpeskillingen; 4:o att få betala deras kronoutsyldor med riksens ständers creditsedlar, lika med andra rikets undersåtar, och 5:o det kunde lappallmogen befrias från

¹⁾ Kongl. Resolutionen den 19 September 1720 på allmogens i Åsele lappmark besvär innehåller i 3:dje punkten, att Kongl. Maj:t samtyckt till nybyggarnes i Noret, Gafsele och Hällan underdåniga ansökning att blifva handhafde vid Kongl. Maj:ts den 27 September 1673 utgångna förordning. För öfrigt innehåller samma resolution intet angående lappmarksfriheterna.

den tunga att forsla handlande borgerskapets varor emellan Åsele och Lycksele marknadsplatser till omkring 10 mils väg för 16 skilling lasset om 10 lispunds vigt, eller, om de ifrån en slik skjutsning icke kunna befrias, en sådan reglering derutinnan må ske, att lappallmogen kan för sin möda, tidspillan och renarnes föda hafva skälig bergning.

Kongl. Maj:t har låtit dessa underdåniga ansökningspunkter, sedan vederbörande deröfver blifvit hörde, hos Sig under nådig pröfning komma; och hvad således först angår den sökta stadfästelsen å de för lappallmogen utfärdade och ofvan anförda kongl. resolutioner och reglemente, så finner Kongl. Maj:t någon sådan stadfästelse icke vara för sökanderna nödig; utan hafva de så hädanefter som hittills att vid samma kongl. påbud och författningar sig i underdånighet trygga.

Vidkommande dernäst den i andra punkten omförmälda räntans förhöjning å nybyggen, så emedan vederbörande tillkänna gifvit, att af den anledning, att ofvan åberopade 1749 års kongl. reglemente utsätter $\frac{1}{4}$ mantal såsom det minsta i lappmarken, skola, enär klyfning å något sådant till en fjerdedel utsatt nybygge blifvit sökt, och lägenheter funnits, som vidare kunnat utsynas och under nybygget intagas, sådana nya lägenheter blifvit den klufna delen tillsynta för att kunna derigenom bibehållas vid $\frac{1}{4}$ mantal hvardera; ty ock då sådant skett till nybyggarnes egen förmån, samt de å den tillsynta delen fått njuta nödiga frihetsår, finner Kongl. Maj:t sökanderna icke hafva haft anledning till klagan i denna delen, helst vid andra tillfällen, då nybygget, hvarå klyfning blifvit sökt, antingen varit större än en fjerdedel, eller egorna så förmånliga, att flera åbor dermed kunnat vara belättna, en slik klyfning utan tillsynning af nya egor blifvit beviljad.

Den af förenämnda nybyggare uti tredje ansökningspunkten gjorda underdåniga anhållan att få köpa lapp-nybyggen till skatte, på sätt som för Finland stadgadt är, utan skattevärdering och emot trenne års kronovärderingsräntor, vill Kongl. Maj:t härmed hafva i näder bifallit.

Beträffande sedan sökandernas uti fjerde punkten gjorda underdåniga anhållan att få betala sina utskylder med riksens ständers creditsedlar; så emedan kongl. brefvet af den 11 December 1766 stadgar, att kronoupbördens uti lappmarken så utaf allmogen som nybyggare bör utgöras i gångbart silfvermynt såsom dit intill skett, och härtill kommer, att räntan af så väl de i lappmarken varande nybyggen som lappskatt är anslagen till skolorna i lappmarken och aflöning för lappmarks-staten, hvilka, enligt Kongl. Maj:ts befallningshafvandes underdåniga tillkännagifvande, vid uphandlandet af sina behof utaf lappallmogen icke skola kunna använda sedelmynt, som hos Lapparna ej skall vara gängse, och

icke heller för regn och väta skall kunna af Lappen förvaras; ty finner Kongl. Maj:t, att denna allmoge, som sjelf för sina varor låter betala sig i specie-mynt, bör äfven i samma mynt afbördas sig sina utskylder, och att således någon ändring häruti ej beviljas kan¹⁾.

Slutligen och hvad angår sökandernas uti femte punkten underdånigst förda klagan rörande renskjutsen emellan Asele och Lycksele, har Kongl. Maj:t af vederbörandes i detta ämne infortrade och afgifna uplysningar förnummit, det någon stadga eller annat förordnande om lega för renforor icke skall finnas, utan att hvad de handlande kunnat med Lapparna betinga och vid sina tillfällen af Kongl. Maj:ts befallningshafvande fastställas, hittills blifvit följdt; hvarföre och då icke allenast å ena sidan till både de handlandes och Lapparnas gemensama förmån ländes, att handeln i lappmarken fortsattes, samt att fördenskull varorna med renforor fortkomma, utan ock å andra sidan nödvändigt är, att allmogen derföre njuter skäligen betalning, Kongl. Maj:t funnit godt updraga dess befallningshafvande i orten att låta häradsrätterna, efter såväl Lapparnas som de handlandes hörande vid tinget uti kronobetjgens närvaro, dem emellan till landshöfdingens pröfning föreslå en taxa, hvarefter ett renlass om 10 lispunds vigt bör i skjutslega efter miltalet betalas, och jemväl låta på omständigheterna ankomma, huruvida sedermera någon jemkning efter tidernas förändring må på lika sätt verkställas, så att ej å någondera sidan skäligen anledning till klagan förekomma må. Hvilket etc.

N:o 22. *Kongl. Bref den 25 Juli 1827 till Kammarkollegium, om rätt för åborna å vissa från lappmarken skilda hemman att i trettio år åtnjuta lappmarksfriheter.*

CARL JOHAN etc. Vår ynnest etc. Uti tvenne särskilda till Oss ingifna ansökningar hafva 1:o åborna å Lidträsk, Gransjöns, Granlidens Åmträsk, Åmnäs och Baggsjölidens nyhemman i Skellefteå socken af Vesterbottens län andragit, huruledes genom den år 1750 bestämda och åren 1823 och 1824 ånyo upgångna rälhie emellan Lycksele lappmark samt Skellefteå och Degerfors socknar, den trakt, inom hvilken sökandernas nyhemman voro anlagda, blifvit skild från Lycksele lappmark, dit den af ålder skall hört, och tillagd Skellefteå socken i nedre landet, och utgjorde, på sätt en i underdånighet bifogad situations-karta vi-

¹⁾ Såväl riksbankens som enskilda bankers sedlar äro numera i lappmarkerna gängse betalningsmedel och mottagas i kronans upbörd.

sade, en triangelformig figur, som, med ett tvärt afbrott från den räta rågränsen, hade sin riktning in i Lycksele lappmark, af hvilken anledning och enär sökandernas nyhemman, enligt af kronofogden i orten öfver dem uprättad beskrifning, voro af högst dålig beskaffenhet, så att deras bestånd icke skulle med utgörande af de onera, som nedre landets invånare åligga, kunna förenas, sökanderna i underdånighet anhållit, att de hädanefter som hittills måtte få bibehållas vid deras åtnjutna lappmarksfriheter, samt att rålinien mellan lappmarken och nedre landet måtte blifva så förändrad, att deras nyhemman komme att tillhöra lappmarken; 2:o åborna å Manjaurs, Mårdseles, Maltträsk, Eckorträsk och Skurträsk nyhemman i Degerforss socken och förenämnda län i underdånighet anhållit, att enär vid upgåendet åren 1823 och 1824 af ofvanberörda år 1750 utstakade rålinie det befunnits, att sökandernas nyhemman, som af deras förfäder i okunnighet om rätta sträckningen af gränsen blifvit anlagda under förutsättning, att de voro belägna inom Lycksele lappmark och således egde att åtnjuta de friheter, som lappmarkshemman tillhörde, voro belägna inom Degerforss socken i nedre landet, Oss i nåder täcktes, i anseende till hemmanens svaga beskaffenhet, bevilja sökanderna, om icke för evärdeliga tider, åtminstone för någon viss tid, frihet från alla andra utskylder än de, som i lappmarkerna utgöras.

Sedan I med underdåniga utlåtanden häröfver den 18 December förlidet år, efter det vår befallningshafvande i Vesterbottens län blifvit hörd, till Oss inkommit, och vår kanslistyrelse underdånigt yttrande i ämnet jemväl afgifvit, äfvensom vår befallningshafvande, med insändande af vederbörande socknemäns infordrade underdåniga förklaring, sig i anledning deraf vidare i underdånighet utlåtit, hafve Vi dessa underdåniga ansökningar med hvad dervid anfördt blifvit och åborna å Mårdseles, Eckorträsk och Manjaurs nyhemman uti en särskildt ingifven skrift ytterligare i ämnet i underdånighet andragit, till nådig pröfning förhaft, hvarvid Vi funnit någon ändring uti den i vederbörlig ordning bestämda rågången emellan Lycksele lappmark och Skellefteå socken icke kunna göras, hvaremot och med afseende derå, att vilkoren för i fråga varande nyhemmans anläggning icke äro tillförlitligen kända, men att de hittills åtnjutit lappmarksfriheter och såsom nära lappmarken belägna, enligt hvad vår befallningshafvande uppgifvit, äro af svag beskaffenhet, Vi i nåder velat tillåta, att desamma till en början ännu uti trettio år, att räkna från och med det nästkommande, må såsom hittills vid lappmarksfriheterna bibehållas¹⁾; med tillkännagifvande hvaraf till svar och vederbörandes förständigande Vi befalle etc.

¹⁾ I sådana fall som det här omförmälda hafva enahanda förmåner blifvit andra hemman beviljade.

N:o 23. *Kongl. Bref den 30 September 1851 till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län, angående skyldighet att bekosta geometrisk affattning och beredande till skattläggning af hemman i länets lappmarker, m. m.*

OSCAR etc. Sedan Vi under den 30 Augusti 1848 i nåder gillat och fastställt vårt och rikets Kammarkollegii utslag af den 7 April 1847, hvarigenom, med stöd af 9 § uti den för kronofogdarna i lappmarken den 5 Augusti 1760 utfärdade instruktion samt 5 mom. uti kongl. reglementet den 24 November 1749, kollegium återförvisat frågan om skattläggning af kronohemmanen Sandsjön n:ris 1 och 2, om $\frac{1}{8}$ mantal hvardera i Åsele lappmark och socken af Vesterbottens län, till Eder, som, sedan med egornas geometriska affattning och beskrifning förfarits i öfverensstämmelse med ofvanberörda § af instruktionen för kronofogdarna i lappmarken, egden att, utan hinder af Edert förra undanröjda beslut af den 1 April 1844, angående Sandsjö hemmans mantal, ränta och frihetsår, genom utslag i behörig ordning Eder utlåta, i följd hvaraf berörda hemman, som i afseende på deras gamla skattetal, ett åttondedels mantal hvardera, undergått sådan provisionel skattläggning, som i förenämnda § af instruktionen för kronofogdarna i lappmarken omförmåles, borde geometrize aftagas, så hafven I, med anledning häraf, uti skrifvelse den 4 December 1848 i underdånighet anhållit, att som hvarken ofvanberörda instruktion eller någon annan författning föreskrefve, hvilken, antingen kronan eller åborna, skulle en sådan geometrisk affattning af egorna bekosta, och någon grund för hemmans i lappmarken skattläggning och områdes tilldelning eller afvittring icke finnes bestämd, ehuru fråga derom för omkring tjugo år sedan varit väckt, på sätt vår nådiga skrifvelse till f. d. Kanslistyrelsen och Kammarkollegium af den 26 Mars 1831 innehåller, Oss täcktes i i nåder förklara, 1:o huruvida antingen kronan eller vederbörande åbor borde bekosta kronohemmans i lappmarken geometriska affattning och beredande till skattläggning samt afskiljande ifrån andras tillhörigheter, så i afseende å landtmätarens och hans biträdens arfvoden samt resersättningar, som handtlangning; 2:o om skattläggning borde ske efter den i 1773 års skattläggningsmethod för länet bestämda eller någon annan för lappmarken mera lämplig grund; 3:o huruvida, i sammanhang med skattläggningsberedningen, egor, tillhörande en by eller ett hemman, borde angränsandes tillhörigheter frånskiljas, hvilket I dock an-

sågen utan särdeles olägenhet kunna undvikas, intill dess en allmän afvittring i lappmarken kunde komma i fråga; 4:o om icke, sedan egorna blifvit affattade, landtmätaren och hans biträden må verkställa desammas uppskattning och uprätta förslag till ränta och mantal enligt de grunder, som Vi kunde finna för godt i nåder bestämma, till undvikande af den uti oftaberörda § af kronofogde-instruktionen omförmälda omgång med skattlägningsförslagets uprättande och examinerande vid tingsrätten, samt 5:o om Edra beslut rörande i lappmarken sålunda förrättade skattläggningar borde Kammarkollegii vidare pröfning underställas.

Efter inhemtande af Kammarkollegii underdåniga utlåtande hafve Vi detta ärende Oss föredragas låtit, samt dervid funnit godt i nåder förklara:

1:o att, i fråga om skyldighet att bekosta kronohemmans i lappmarkerna geometriska affattning och beredande till skattläggning m. m., vederbörande ega att, utom öfriga i ämnet gällande författningar, ställa sig till efterrättelse 43 § i kongl. resolutionen på allmogens allmänna besvär af den 17 Augusti 1762, som innehåller, bland annat, att lappallmogen skall njuta befrielse från utgifvande af ersättning för utsyningar och ekonomiska besigtningar, så att hvarken domare, landtmätare, fogde och flere, som utsyningar och skattläggningar komma att förrätta, böra något derför af allmogen begära eller utfordra;

2:o att, tills vidare och intill dess annorlunda kan varda bestämdt, de grunder, som hittills varit följda för mantalets bestämmande å hemman i Vesterbottens läns lappmarker, skola fortfarande lända till efterrättelse;

3:o att, då den geometriska affattningen af ett hemmans tillhörigheter för närvarande bör inom lappmarkerna inskränkas till hemmanets inegor, med afskiljandet från angränsande af de en by eller ett hemman tillhörande egor må anstå till dess den allmänna afvittringen i lappmarken kommer att för sig gå;

4:o att, jemte det den, enligt § 9 af instruktionen för kronofogdarna i lappmarken af den 5 Augusti 1760, tingsrätterna åliggande skyldighet att vid tingen låta uprätta och examinera skattläggningar å hemman i lappmarken, bör uphöra, de landtmätare, som komma att verkställa förberörda geometriska affattning af inegorna, skola ega att jemväl uprätta förslag till mantals och räntas bestämmande, samt

5:o att skattläggningar å lappmarkshemman må fortfarande såsom

hittills, utan att underställas Kammarkollegii pröfning, af Eder fastställas¹⁾).

Meddelande Eder detta till svar och underdånig efter rättelse, befallne Vi etc.

N:o 24. *Utdrag af Kongl. Brevet den 31 Januari 1856 till Kammarkollegium och Statskontoret, angående lönereglering för landsstatens tjenstemän och betjente.*

Vår ynnest etc. — — — — —

Hvad sålunda blifvit af Eder i underdånighet yttradt och föreslaget, äfvensom hvad för öfrigt i denna fråga förekommit, hafve Vi tagit i behörigt öfvervägande; och gifve Vi Eder härmed, till svar och efter rättelse i hvad på Eder beror, i nåder tillkänna:

18:o att, beträffande den afgäld, som under namn af »näst» från invånarna i lappmarkerna af ålder utgått till domare och kronofogdar såsom godtgörelse för resor derstädes till tings eller upbördsstämors hållande, och om hvilken afgifts uphörande vår befallningshafvande i Norrbottens län redan år 1847 gjort underdånig hemställan, Vi, som, hvad domare-nästen beträffar, vilje framdeles meddela särskildt nådigt beslut, i nåder förklarar, att berörda s. k. näst skall uphöra för kronofogdarna i Norrbottens län, så snart den nya aflöningsstaten, som för dem uptager en betydligare löneförhöjning, varder länsstyrelsen till efter rättelse meddelad, och för den i Vesterbottens län tjenstgörande, men å länsstaten ej upförde, utan särskildt af Lappmarks ecklesiastik-

¹⁾ Kongl. brevet den 7 Juli 1857 till Kammarkollegium och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens län, hvarigenom Kongl. Maj:t förklarar bemälde befallningshafvandes underdåniga framställning i afseende å det provisionela bestämmandet af mantal och ränta för nybyggen och hemman i nämnda läns lappmarker icke till någon åtgärd föranleda, innehåller i motiverna bland annat, dels att »genom de uti nådiga brevet den 30 September 1851 meddelade föreskrifter, hvilka afse sådana fall, då ordentlig refning och skattläggning af hemman inom lappmarkerna i fråga komma, någon annan förändring af skattläggningssättet för dylika hemman, emot hvad förut i 9 § af lappfogde-instruktionen varit stadgadt, icke blifvit gjord, än att den geometriska affattning, som, enligt nämnda §, skall föregå ett hemmans slutliga fastställande till mantal och ränta, är vorden inskränkt endast till hemmanets inegor», dels ock att »hvad uti meranämnda § af lappfogde-instruktionen finnes stadgadt om sättet för verkställighet af den deruti för lappmarkshemman föreskrifna provisionela skattläggning ännu är gällande och fortfarande bör lända till efter rättelse».

fond med endast 316 rdr 32 sk. bko aflönade s. k. lappfogden, så snart han, hvars inkomst af »näst» upgifvits utgöra 632 rdr bko, kan komma i åtnjutande af deremot svarande löneanslag utaf allmänna medel, i hvilken fråga I bören före instundande riksdag särskildt med underdånigt yttrande och förslag inkomma.

N:o 25. *Kongl. Bref den 5 Oktober 1860 till Kammarkollegium, om uphörande af domare- och tingstolksnäst i Norrbottens och Vesterbottens läns lappmarker.*

CARL etc. Vår ynnest etc. Sedan hos Oss blifvit i underdånighet anmäldt, att allmogen inom lappmarkerna i Norrbottens och Vesterbottens län från äldre tider tillbaka utgjort till domhafvanderna derstädes en afgift under namn af näst, motsvarande ett slags kosthållning åt domhafvanderna under deras vistande i lappmarkerna för de ordinarie tingen och bestående till större delen af matvaror, såsom renstekar och rentungor, men äfven till en del af penningar; att lappmarkernas invånare dessutom varit pligtige att fortskaffa domhafvanderna under deras resor i lappmarkerna för nyssnämnda ändamål, hvilken skyldighet förr varit fullgjord på det sätt, att allmogen tillhandahållit ett visst antal renar, men i senare tider förvandlat sig till en stående afgäld eller skjutsersättning i penningar; samt att till ersättning åt de till allmogens biträde anställda tingstolkar utgöres af lappallmogen i Norrbottens län en särskild afgift, kallad tolknäst, och bestående i ett visst antal rentungor, hafve Vi, efter inhemtande af Edert samt vårt och rikets Statskontors underdåniga utlåtande och öfriga vederbörandes hörande, till Rikets Ständer aflåtit nådig proposition om afskaffande af nyssnämnda afgifter; och som hvad Vi i berörda hänseende föreslagit, blifvit af Rikets Ständer bifallet, komma omförmälda afgifter att från och med nästinstundande år uphöra, hvaremot från samma tid skall i stället af ett å riksstatens andra hufvudtitel upfördt årligt anslag af 3,200 rdr utgå ersättning till domhafvanderna med 1,400 rdr till domhafvanden i Vesterbottens södra domsaga och 600 rdr till hvardera af domhafvanderna i Vesterbottens norra domsaga och de båda domsagorna i Norrbotten, samt af ett likaledes å andra hufvudtiteln upfördt anslag å 300 rdr, allt rmt, tilldelas arvoden åt en tingstolk inom hvarje af Norrbottens läns sex lappmarker, nemligen Arvidsjaur, Arjeplogs, Jockmocks med

Qvickjocks, Gellivare, Juckasjärvi och Enontekis, emot skyldighet för tolkarna att tillhandagå med tolkning uti finska och lappska språken såväl vid de ordinarie tingen, som vid urtima ting och extra förrättningar; börande det till arvode för tingstolkarna anslagna belopp fördelas efter beräkning af 50 rdr rmt för hvardera, dock att tolkbefattningen för flere, till samma domsaga hörande lappmarker, må förenas, der sådant utan olägenhet kan ske; hvarförutan tolkarna äro berättigade att af statsverket och det under andra hufvudtiteln upförda förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar undfå skjuts- och traktamentsersättning efter gällande resereglemente i elfte klassen för biträde vid alla de förrättningar, som ej å vanliga tingsstället ega rum, dervid resan beräknas från tingsstället i orten och dit åter¹⁾.

Detta varder Eder till kännedom och efterrättelse samt vederbörandes förständigande meddeladt; och enär Rikets Ständer, i sammanhang med deras i omförmälda ämne fattade beslut, i underdånighet anmält, att hos dem skett framställning derom, att till aflöning af tings- tolkarna i Nedre Torneå och Carl Gustafs, Pajala och Öfver-Torneå jemte Öfver-Kalix socknar måtte, då de i fråga om tingstolksnåsten inom lappmarkerna i Norrbottens län åberopade skäl voro i alla delar tillämpliga jemväl i afseende på de afgifter, som af invånarna i ofvanberörda å länets kust belägna socknar, der finska språket talas, utgå till aflönande af der anställda tingstolkar, anslå en årlig summa af 1000 rdr att emellan tre tolkar fördelas; men att, ehuru, så vidt af de anförda förhållandena kunde dömas, det måste anses med billighet öfverensstämmande, att enahanda förmån, som blifvit lappmarks inbyggare medgifven, jemväl tillerkändes invånare i länets omförmälda kustsocknar, Rikets Ständer funnit denna fråga för närvarande sakna så fullständig utredning, att de kunnat derom besluta; anhållande i underdånighet, att Vi, efter ärendets fullständiga utredning, täcktes i nåder meddela Rikets Ständer den framställning i ämnet, hvartill anledning kunde förefinnas; alltså hafva Vi velat härigenom anbefalla Eder att, efter vederbörandes hörande och i samråd med vårt och rikets Statskontor, inkomma till Oss med underdånigt utlåtande i anledning af den fråga, som hos Rikets Ständer sålunda blifvit väckt.

Vi befalle etc.

¹⁾ Enligt nådigt bref den 9 November 1866 till Kammarkollegium och Kammarrätten har Kongl. Maj:t ansett, att i stället för den uphörda s. k. nåsten till domare, fogdar och tingstolkar annan deremot svarande afgift icke skäligen bör lappmarkernas inbyggare åläggas.

N:o 26. *Kongl. Bref den 16 Juli 1862 till Kammarkollegium, angående sökt odlingsunderstöd för nybygge inom lappmarken.*

CARL etc. Vår ynnest etc. Uti en till Oss ingifven skrift har Garfvaren S. A. Hollander, såsom innehafvare af krononybygget Algovik i Åsele socken af Vesterbottens läns lappmarks fögderi, i underdånighet anhållit, att då han, hvilken jemlikt vår befallningshafvandes i nämnda län den 5 November 1857 meddelade utslag fått sig uplåten åborätten å berörda af honom på kronoallmanningen mellan byarna Åsele, Torfsele, Stenkulla, Torfsjön, Tenssjön och Svartbäcken uptagna nybygge, vore i saknad af medel att behörigen fullgöra de genom förberörda utslag föreskrifna bygnads- och odlingssskyldigheter för de nästkommande åren, Vi måtte i nåder bevilja sökanden något understöd för omförmälda ändamål af det på riksstatens sjetta hufvudtitel upförda anslag till odlingshjälp för krononybyggare; till stöd för hvilken ansökning Hollander jemväl åberopat ett bifogadt, af Åsele socknemän å allmän, den 21 Juli 1861 hålles sockenstämma honom meddeladt intyg om ådagalagd odlingsffit.

Sedan ej mindre vår befallningshafvande i Vesterbottens län, än ock vårt och rikets Statskontor, uti afgifna yttranden på anförda skäl förmått sig icke kunna tillstyrka nådigt bifall å ansökningen samt Vi deretter, med afseende å hvad i målet förekommit, i nåder anbefallt Eder att, i fråga om krononybyggares inom lappmarkerna rätt att komma i åtnjutande af det krononybyggare i rikets norra provinser i allmänhet bestådda spanmålsunderstöd, med underdånigt utlåtande inkomma, hafven I uti skrifvelse af den 26 sistlidna Maj i underdånighet anført: att sedan, till upmuntran för uptagande af oländig mark och inrättande af nybyggen, genom kongl. kungörelsen den 4 April 1770 varit stadgadt, att nybyggaren under de två första åren skulle af kronan undfå två tunnor god och strid råg, utom befrielse under sex år från alla slags reela och personela utskylder, och att, derest någon nybyggare egde flere än fyra barn, alla under 15 års ålder, borde han för hvarje öfver detta antal undfå en half tunna strid säd till dess det yngsta fyllt sex år, hade dessa förmåner genom kongl. brefven den 13 Maj 1817 och den 10 Februari 1824 sålunda förändrats, att nybyggaren numera i ett för allt upbure åtta tunnor korn, hvaraf tre under hvardera af första och andra året samt två tunnor under tredje året; varande dock, jemlikt förenämnda kongl. kungörelse, det uttryckliga vilkor härvid fästadt, att nybyggaren skall inom vissa år uptaga och i fullkomligt bruk lägga en

viss del åker och äng, samt att dermed endast afsågs sådan kronojord, som från enskilda jordegares och hemmansåbors egor medelst ordentlig refning och skattläggning blifvit skild; att, redan med hänsyn till sistnämnda stadgande, en stor skiljaktighet förekommer emellan nybyggen i lappmarken och det öfriga landet i så måtto att, ehuru, jemlikt sjette punkten af kongl. reglementet för lappmarkerna den 24 November 1749 och § 9 i kongl. instruktionen för lappfogdarna den 5 Augusti 1760, nybyggen i lappmarken borde »geometricke aftagas och skattläggas», hade likväl sådan ordentlig refning och skattläggning derstädes icke egt rum annat än undantagsvis i högst få fall, emedan dels erforderliga landtmätare der tills saknats, dels ock någon metod för hemmans skattläggande inom lappmarkerna icke funnits förr än afvittringsstadgan den 13 December 1850 utkom, men hvilken dock endast för Luleå lappmark inom Norrbottens län vore gällande och dessutom ännu icke blifvit tillämpad; att deremot nybyggen i lappmarken hitintills endast vid tingsrätten i orten, uti kronofogdens närvaro, provisionaliter blifvit skattlagda och skatten därför, efter fastställelse af vår befallningshafvande, upburen, hvarvid till grund för räntans bestämmande tagits, att de nybyggen, hvarå, enligt tingsrättens undersökning, ansetts kunna underhållas 1 häst och 8 kor utom mindre kreatur, blifvit satta till $\frac{1}{4}$ mantal och proportionaliter till högre skattetal efter det större antal kreatur, som å nybygget kunde födas, hvarjemte hemmansräntan beräknades efter 6 riksdaler 32 skillingar specie för helt mantal; att således någon egentlig åker- och ängsodling, hvarför nybyggares spanmålsunderstöd ensamt vore bestämmt, icke vid dessa skattläggningar toges i betraktande, utan ansåges boskapskötseln dervid nästan uteslutande såsom nybyggares hufvudnäring; att i afseende å beskattningsgrunderna i öfrigt förefunnes en större skiljaktigheter inom lappmarken emot hvad för det så kallade nedre eller kustlandet inom de norra länen egde rum, enär, under det nybyggare inom det senare landet i likhet med rikets öfriga invånare utgjorde alla personela och reela utskylder, nybyggare och deras barn i lappmarken deremot, enligt § 15 af förenämnda kongl. reglemente den 24 November 1749, vore befriade från alla utlagor utom den obetydliga hemmansräntan samt derjente förskonade från utskrifning, knektehåll och skjutsningsbesvär, så att hvarken mantalspenningar, eganderättsafgift eller någon annan bevilling, kronotione¹⁾, rotering, bevarings-

¹⁾ Uti ett af Kongl. Maj:t den 11 December 1794 afgjort mål angående besvär, som åtskilliga nybyggare i Lycksele socken anført deröfver, att dem blifvit påförd tionde till presterskapet, har Kammarkollegium i underdånigt utlåtande den 24 September 1794 yttrat, att de i målet åberopade författningarna angående de förmåner och friheter, nybyggarna i

skyldighet eller skjutsning af lappmarkernas jordbrukande befolkning utgjordes, utan allenast förutnämnda hemmansränta, hvilken numera, i följd af penningevärdets fall, upgår till blott tio riksdaler riksmünt för ett helt mantal; hvartill komme att, genom kongl. brefven den 31 Januari 1856 och den 5 Oktober 1860, lappmarks-inbyggarna blifvit befriade från den af dem, under namn af näst, till lappfogdarna och häradshöfdingarna förut utgjorda afgift äfvensom från skyldigheten att med renskjuts fortskaffa dessa tjänstemän från lappmarksgränsen fram och åter under deras förrättningsresor till upbörds- och tingsmöten, äfvensom att, enligt vårt nådiga bref den 27 April 1860, staten jemväl öfvertagit aflöningen åt tingstolkar i lappmarken; varande genom alla dessa eftergifter lappmarkernas skattebördor så nedsatta, att de utgjorde blott en ringa del af de icke obetydliga kostnader, som staten finge vidkännas till aflöning åt presterskap, skolor och kronobetjening m. m.; samt slutligen att, med afseende ej mindre å förenämnda skiljaktiga förhållanden vid nybyggens inrättande och skattläggande i lappmarken såsom hufvudsakligen grundade, icke på egentligt åkerbruk, utan på boskapsskötsel, hvartill naturliga gräsfält och ängslägenheter, utan behof af någon särdeles odlingskostnad, lemnade rika bidrag, än ock å de högst betydliga förmåner, som vore inbyggarna derstädes framför de öfriga i rikets norra provinser förunnade, rättighet till odlingsunderstöds åtnjutande icke ansetts tillkomma nybyggare inom lappmarken, desto mindre som sådant icke blifvit dem tillförsäkradt uti kongl. plakatet den 3 September 1695 och kongl. reglementet den 24 November 1749, hvilka författningar i fråga om nybyggesanläggningar inom lappmarken ensamt vore gällande; och hade framställda anspråk på slikt understöd så väl af våra befallningshafvande som i besvärsväg jemväl af Eder blifvit afslagna, likasom ock underdåniga ansökningar om förlängning uti den till 15 eller högst 20 år för nybyggen i lappmarken genom sistnämnda reglemente bestämda frihetstid, tid efter annan i nåder afslagits, dels på grund deraf att samma tid ansetts vara fullt

Lappland förunnats, icke undantoge dem ifrån skyldigheten att lika med alla andra krononybyggare och hemmansbrukare i riket utgörande tionde ej mindre till kronan än presten, när frihetsåren till ända gått och de hunnit uparbeta sina nybyggen till ordentliga hemman.

Emellertid lärer kronotionde aldrig varit hemman i lappmarkerna påförd.

Hvad åter angår presterskapets tionde förekommer, att alla de af vederbörande nämnder föreslagna, till en del redan af Kongl. Maj:t fastställda löneregleringarna för presterskapet inom Vesterbottens och Norrbottens läns lappmarker äro upgjorda under den förutsättning, att presterskapet antingen åtnjutit eller lagligen bort åtnjuta så väl tertial- som annan tionde.

tillräcklig för dervarande ringa åkerbruk, och dels med afseende å öfriga ofvannämnda, innehafvare af lappmarkshemman förunnade friheter.

Då Vi nu till nådig pröfning förehaft detta ärende, hafve Vi, med afseende å hvad sålunda blifvit af Eder uti ämnet anfördt, funnit förvarande underdåniga ansökning icke kunna bifallas; hvilket Vi Eder till kännedom och sökandens förståndigande härigenom meddele.

Vi befalle etc.

Tillägg sid. 2 rad. 23:

Vid slutet af år 1870 utgjorde lappmarkernas befolkning i Norrbottens län 11,528 personer, deraf 4,577 Lappar, och i Vesterbottens län 18,384 personer, deraf 1,454 Lappar.

Rättelse:

Sid. 18, rad 10 *står* gång satt; *läs* gångs att.

---

län 11,528 per-
454 Lappar.

